

MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

LYMBUS 2023

Tartalom

- 9 CSERMELYI JÓZSEF
A bécsi Erdődy levéltár oklevélsorozatának regesztái
(D 1275–1323. jelzetek)
- 71 ÓSZ SÁNDOR ELŐD
Bejegyzések a balázsfalvi görögkatolikus gyűjtemény
Eber-kalendáriumában (1564–1794)
- 103 PETNEHÁZI GÁBOR
Responsio ad quaestionem dilemmaticam.
Szepsi Laczkó Máté ismeretlen röpirata
- 131 BÓDAI DALMA
Adalék a Thurzó és az Esterházy család konfliktusához:
Czobor Erzsébet végrendelete (1626. március 29.)
- 155 SZENTMÁRTONI SZABÓ GÉZA
Tanúvallomások Balassi Bálintról és az általa az 1580-as évek
közepén birtokadományt nyert két egri huszártisztról
(Fülel, 1629. november 20.)
- 167 BALOGH ZSUZSÁNNA
Bethlen János levele I. Apafi Mihálynak a Bánffy Dénes elleni
vádakról (1674)
- 185 BÁNDI ANDRÁS
Keresztesi Sámuel nyolc levele a gergelyfjai lelkészválasztás
kapcsán (1683–1684)
- 203 TÓTH FERENC
A kuruc király katolizál? Jelentés Thököly Imre 1703-as
áttéréséről
- 215 TÓTH GERGELY
Vizsgálat ifj. Burius János és Bél Mátyás ellen a pietista tanok
ügyében (1711). (A vizsgálatról szóló memorandum eredeti
szövege és fordítása)

- 261 KOC SIS ANNAMÁRIA
A boszorkányság ismeretlen forrásai Szabolcs vármegye
levéltárában I.
- 297 LAKI FERENC – VERESS FERENC
Báró Meskó Éva Mária végrendelete (1762, 1772)
- 321 HEGYI ÁDÁM
A Békési Református Egyházmegye özvegy-árvapénztárának
alapító okirata (1790)
- 355 DÓBÉK ÁGNES
Katona István történetíró levelei Eszterházy Károly
egri püspökhöz. Adalékok Katona munkamódszeréhez
és a *Historia Critica Regum Hungariae* kiadástörténetéhez
- 373 DEÁK ÁDÁM
Csanád vármegye anyautasítása és követi végjelentése
az 1811/12. évi országgyűlésen
- 399 BUJTÁS LÁSZLÓ ZSIGMOND
Jan Ackersdijck ismeretlen levelei első magyarországi útjáról
(1823)
- 427 NAGY ÁGOSTON
Adminisztratív magyarosítási törekvések Pest vármegyében:
A megyei statútumok és Knar János kishartai evangélikus
lelkész *Egy két szó a' ditső Magyar nyelv ügyében* című
munkája
- 465 RÓZSAFALVI ZSUZSANNA
Teleki Sándor színészbarátai, különös tekintettel
Prielle Kornéliára
- 491 LAJTAI L. LÁSZLÓ
„I hope that you will go on to clear the many obscure points
in Hungarian history”. Arthur J. Patterson levelei Hunfalvy
Pálhoz (1871–1885)
- 537 KINCSES KATALIN MÁRIA
A magyar törvényhatóságok 1904. évi köszönőlevelei és
hálafeliratai a Rákóczi-hamvak hazahozatala alkalmából

- 575 KISS MÁRTON
II. Rákóczi Ferenc emlékezete Baranya vármegyében
(1903–1940)
- 615 FÓRIS ÁKOS
Szovjet atrocitások és háborús propaganda. Dokumentumok
Nagyszalonta 1944. szeptemberi megszállásához
- 649 PETRÁS ÉVA
Két újonnan feltárt dokumentum a magyar jezsuiták
második világháború utáni vatikáni jelentéseiből
- 671 FEJÉRDY ANDRÁS
Magyarország és a szentszéki–szovjet *modus vivendi* esélye.
Nagy Töhötöm SJ 1946. február 15-i jelentése
XII. Piusz számára
- 711 GECSÉNYI LAJOS
Az altöttingi emigráns „kormány” történetéhez (1947–1948)
- 721 BÁBA VIKTÓRIA – VÁRDAI LEVENTE
Egy pécsi születésű francia idegenlégiós katonai iratai
- 745 GÉCZI RÓBERT
A cionizmus és a zsidók kivándorlása Romániából
(1945–1960)
- 773 BERTALAN PÉTER
Szürke eminenciás Somogyországban
- 805 FARKAS JUDIT ANTÓNIA
„Kedves Hruscsov úr!” Ed Sullivan magyar fiatalok kivégzése
ellen tiltakozó levélíró kampánya (1959)
- 839 LÁSZLÓ SZABOLCS
Magyar írók útijelentései az Iowa Cityben megrendezett
Nemzetközi Íróprogramról (1971–1981)
- 889 PALÁDI RENÁTA
Források az ungvári magyar konzulátus megnyitásához
(1989–1991)

919 SERES ATTILA
A magyarországi rendszerváltás történetének (1985–1994)
hungarikái a kijevei levéltárakban. Kutatási beszámoló,
feltárási jegyzékek és válogatott dokumentumok

Bejegyzések a balázsfalvi görögkatolikus gyűjtemény Eber-kalendáriumában (1564–1794)¹

A Román Akadémia Kolozsvári Fiókjának Könyvtára (Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române) ma a Kárpát-medence egyik legjelentősebb régikönyv-gyűjteménye. Az 1948-as államosítást követően ide kerültek a Kincses Város egyházi iskoláinak és rendházainak bibliotékái, de ide szállították Balázsfalváról a megszüntetett Gyulafehérvár–Fogarasi Görögkatolikus Érsekség (ma Nagyérsekség) könyvtárát is. Utóbbi gyűjtemény reformátorok által írott műveit az elmúlt évben vettük számba. E kutatás során figyeltünk fel az alább ismertetendő Eber-kalendáriumra.

Az Eber-kalendáriumok a kora újkori (protestáns) művelődéstörténet igen értékes forrásai, hiszen a 16–17. század írástudói gyakran naplóként használták, életük fontosabb eseményeit jegyezték lapjaira, akár több évtizeden át. Az erdélyi gyűjteményekben őrzött ilyen jellegű forrásokra már a 19. század közepén felfigyelt a tudomány, több értékes tanulmány ismertette bejegyzéseiket. Johann Karl Schuller 1848-ban nyolc, Szembenben őrzött naptár, Costin Feneșan és Konrad G. Gündisch hét, Kolozsváron és Bukarestben őrzött kalendárium adatait adta közre.² Számos biográfikus kutatás alapját is képezték már Eber-kalendáriumok. Koncz József Göcsi Máté erdélyi református püspök életrajzát,³ e sorok írója pedig Tordai Sándor Andrásét pontosította naptárbejegyzéseik alapján.⁴ Legutóbb Bándi András közölte egy, a Romániai Evangélikus Egyház Nagyszebeni Gyűjtőlevéltárában őrzött Eber-naptár kéziratot bejegyzéseit.⁵

Az ismertetendő Eber-kalendárium 1559-ben jelent meg Georg Rau örökösének wittenbergi nyomdájában.⁶ Megjelenése után három évvel, 1562-ben kartontáblás német reneszánsz bőrkötést kapott. A tulajdonos monogramjának helyére nem préseltek betűket, utólag néhány – nehezen azonosítható – betűt írtak oda, ám a bejegyzés annyira zavaros, hogy feloldásával nem próbálkozunk. Bár a kalendárium cím-, előzék- és hátvédldlapjain mindössze három tulajdonosjegyet olvasunk, a naplószerű feljegyzések alapján tíz tulajdonost sikerült azonosítani. Az alábbiakban ezeket ismertetjük.

Az első ismert tulajdonos Johann Balbus, aki 1540-ben született és 1572. július 25-én halt meg Brassó-Mártonhegy lelkészeként.⁷ Ő mindössze két dolgot, 1564-es ordináció-

¹ A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai Ösztöndíja (BO/00083/22/2) támogatta.

² SCHULLER, 1848, 348–386; FENEȘAN–GÜNDISCH, 1974, 79–97.

³ KONCZ, 1905.

⁴ ŐSZ, 2016, 315–324.

⁵ BÁNDI, 2021, 277–296.

⁶ EBER, 1559; Jelzete a Román Akadémia Kolozsvári Fiókjának Könyvtárában: B 6632.

⁷ WAGNER, 1998, 51.

ját, illetve az ordináció után, Lessesen tartott első istentiszteletét (sajátos módon még *primiciának* nevezi) jegyezte fel.

A következő két tulajdonos bejegyzései időben átfedik egymást, így bajban vagyunk azt illetően, hogy melyik számít közülük egykorúnak és melyik utólagosnak. Georg Hann 1569. március 27-én született az újgyházszéki Magarában, 1601-ben ordinálták, Omláson (1600–1602) és Nagyszebenben (1602–1608) volt prédikátor, majd Sellenberken (1608 – † 1610. július 4.) lelkipásztor.⁸ Tíz beírása közül egyértelműen retrospektív a születésére vonatkozó, a többi 1600–1608 közötti omlási szolgálatának kezdetétől a sellenberki meghívásig követi élete eseményeit, ezeken kívül egy természeti jelenséget is megörökített.

Georg Frank kilétéről keveset tudunk: Valószínűleg Szebenben élt, ugyanis 1559-ben bejegyezte Johann Wajda bíró halálát, 1601-ben pedig valamely (városi?) testület titkári feladataival bízták meg. Elképzelhető, hogy azonos azzal a szebeni polgárral, akinek 1615-ben kelt hagyatéki leltárában 283 könyvet jegyeztek fel.⁹ Ő öt eseményt rögzített a naptárban: 1576-os születését kivéve (amely utólagos bejegyzés) 1599–1601-es történéseket vetett papírra. Ebből kettő személyes, kettő politikai-közigazgatási jellegű.

A negyedik tulajdonos neve nem derül ki abból a két bejegyzésből, amelyben 1612-ben Anna, 1615-ben Johann nevű gyermekei születését rögzíti. A születés feljegyzését követő áldásformula megfogalmazása alapján megkockáztatjuk, hogy egyházi rendhez tartozó személy lehetett. Mivel Annára később Andreas Malberti a testvéreként utal, joggal feltételezzük, hogy a hatodik tulajdonos édesapjáról, Johann Malbertiről van szó, aki 1594-ben Wittenbergben peregrinált, majd 1604-től ismeretlen időpontig (talán 1651-ig) Szentágotán volt lelkipásztor.¹⁰

Az ötödik tulajdonos Andreas Deidrich, aki brassói tanulmányai után Szebenben volt tanító, Wittenbergben (1608) peregrinált, 1614-től ismét Szebenben tanított, majd Tábláson (1624–† 1626) szolgált lelkészként.¹¹ Ő 1621-ben jegyezte be fia születését.

A hatodik bejegyző használta leghosszabb ideig a kalendáriumot és ő is hagyott ránk legtöbb írott emléket: Andreas Malberti 1609-ben született Szentágotán, 1625-ben subscribált Szebenben, 1631-től ugyanott tanító, 1635-től kántor volt, 1639-ben ordinálták, Szebenben (1639–1641) lett prédikátor, Omláson (1641–1653), majd Szentágotán (1653–† 1661) lelkipásztor.¹² Ő lelkészi szolgálata mellett Nagysinkszékben fejedelmi tizedszedőként is működött. 111 bejegyzése közül 12 vonatkozik családi életére, 14 hivatali (lelkészi és tizedszedői) működésére. 42 bejegyzésben utal környékbeli lelkipásztorok választására, családi életére, halálára, kilenc bejegyzésben pedig országos egyházi ügyeket (zsinat, szász lelkészek adóztatása stb.) foglal össze. 15 alkalommal országos eseményeket (elsősorban az 1657–1659-es időszak zűrzavaros történéseit) jegy-

⁸ Uo., 196.

⁹ MONOK-ÖTVÖS-VERÓK, 2004, 174.

¹⁰ WAGNER, 1998, 84.

¹¹ Uo., 157.

¹² Uo., 237.

zett fel, 12 alkalommal a környék jelentős történéseiről (torony leomlása, tűzvész, boszorkányégetés), hétszer pedig ritka időjárási jelenségekről számol be.

A hetedik tulajdonos Andreas Malberti feleségének második férje, Matthias Miles (1639–1686) medgyesi (1659–1661) rektor, fejedelmi titkár (1661), majd Szeben tanácsának tagja, jelentős szász történetíró. Ő 1664-ben vette feleségül Susanna Huttert,¹³ 1665-ben pedig mostohafiának, az akkor mindössze nyolcéves ifjabb Andreas Malbertinek a nevét írta a kötet címlapjára. (*Andreas Malbertus Omlássensis anno 1665 die 11 Aprilis Cibinii.*) Andreas 1657-ben született Szentágotán, 1676-ban subscribált Szebenben, majd Boroszlóban (1678) és Wittenbergben (1682) peregrinált, Szebenben volt tanár (1687–1689) és prédikátor (1689–1691), majd Kakasfalván (1691–1704) és Szelindeken (1704–†1714) lelképásztor.¹⁴ Miles tíz alkalommal jegyzett a kalendáriumba, hat mostohagyermekének a születési adatait, négy alkalommal pedig Szeben, Nagysink és Kőhalomszék néhány településének a jelentősebb eseményeit, többnyire tűzvészeket 1664-ből és 1676-ból.

A nyolcadik tulajdonos Johann Isgen (Iscken, Oesken) (1663–1729), aki Németország egy ismeretlen egyetemén peregrinált, Kürpödön (1691–1693) és Nagysinken (1693–1701) volt prédikátor, majd Morgondán (1701–†1729) lelképásztor.¹⁵ 31 bejegyzéséből 21 önéletrajzi jellegű (család, szolgálati helyek), hat lelkész kollégáira (helyváltoztatás, halál) vonatkozik, négy pedig környezetének eseményeit rögzíti. Meg kell említenünk, hogy önéletrajzi feljegyzéseit már nem a történet napjának megfelelő naplóoldalakra, hanem a 306–311. oldalakra írta tematikusan csoportosítva, éppen ezért nem tudjuk megállapítani, hogy mely bejegyzés retrospektív, és melyik született az esemény megtörténtével egy időben.

A kalendáriumot Johann Isgen azonos nevű fia örökölte, aki 1701-ben született Morgondán, Szebenben tanult, Wittenbergben (1722–1725) peregrinált, Szentágotán (1725–1730) volt rektor, Nagysinken kántor (1730), rektor (1730–1734), majd Szászhalomban (1734–†1750) lelképásztor.¹⁶ Ő a kilencedik ismert tulajdonos. 25 bejegyzése közül 21 önéletrajzi jellegű, négy alkalommal pedig szolgatársainak haláláról emlékezik meg. A bejegyzések a 313–322. oldalakon olvashatók, többnyire kronologikus sorrendben.

A tizedik tulajdonos ifjabb Johann Isgen veje, Michael Deidrich (1745–†1794 után) szebeni polgár, a királyi adószedő titkára (1772–1775), majd adóügyi biztos (1775–?). Életrajzát kizárólag jelen kalendárium feljegyzéseiből ismerjük. 47 (33 latin és 14 német nyelvű) feljegyzése közül 12 önéletrajzi jellegű, a további 35 Szebenhez köthető: 12 a város vezetésében végbemenő változásokat, a város életének fontosabb történéseit (például II. József császár 1773-as látogatását), hét pedig országos jelentőségű (de Szebenben zajló) eseményeket rögzít. 14 bejegyzés foglalkozik a helyi egyházközség életével, két alkalommal pedig extrém időjárási jelenségeket jegyzett fel. Bár ő

¹³ Uo., 340, 237.

¹⁴ Uo., 237.

¹⁵ Uo., 210.

¹⁶ SZABÓ–SZÖGI, 1998, 239.

a harmadik olyan tulajdonos, aki nem volt egyházi szolga, bejegyzéseinek jelentős felekezeti töltete van: sérelmezi a frissen áttértek hivatalba helyezését, rosszállóan ír a külvárosi római katolikus templom építéséről, a gyülekezet jövedelmeinek megnyirbálásáról.

A kalendárium a 19. század második felében Ioan Micu Moldovan (1833–1915) balázsfalvi kanonok könyvtárába került, a címlapon az ő pecsétje látható (*J. M. MOLDOVANU in BLASIU*).¹⁷ Könyvhagyatéka összekeveredett mestere, Timotei Cipariu könyvtárával,¹⁸ így abban az állományrészben leltározták. 1948 után a Román Akadémia Kolozsvári Fiókjának Könyvtárába került.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a kalendárium elsősorban az Erdélyi Evangélikus Egyház történetének kulcsfontosságú forrása. A tíz bejegyző közül hét lelkipásztor, az ő részletes, saját kezű életrajzi bejegyzéseik, kapcsolati hálójuk érdekes mikro-történeti színterületet jelentenek, ám rajtuk kívül 61 (!) lelkipásztor életrajza egészül ki kisebb-nagyobb mértékben a bejegyzéseknek köszönhetően. Továbbá 13, az evangélikus egyház története szempontjából fontos esemény is megjelenik a beírásokban – helyenként a hivatalos jegyzőkönyvektől különböző szemzőből. A bejegyzések gócpontja Nagyszeben, mindegyik tulajdonos kötődik valamiképpen az erdélyi századok „fővárosához”. Az országos és helyi politikai események is innen látszanak, illetve itt fonódnak össze. Az 1564–1794-es időszakot átfogó bejegyzések íve is figyelemre méltó: indul az evangélikus lelkész „primiciájától”, folytatódik a századok és a fejedelem saját viszonyával, majd befejeződik a szebeni evangélikusság és az egyre erőteljesebben terjedő katolicizmus harcával. A bejegyzések többsége latin, a 17. századiak között találunk német és magyar részeket, a 18. századiak negyede már német nyelvű. Figyelemre méltó az is, hogy az egyébként német anyanyelvű bejegyzők latin szövegben gyakrabban használják a magyar településneveket, mint a németeket.

Az átírásról

A bejegyzéseket nem szigorúan kronologikusan, hanem bejegyzők szerint csoportosítva közöltük, azon belül viszont időrendben. Legelőször a félkövér betűvel szedett dátumot olvashatjuk, azt követi ferde zárójelben a kalendárium oldalszáma, majd a bejegyzés szövege.

A szövegek átírása során igyekeztünk a betűhív átírás és a könnyű olvashatóság között egyensúlyozni. A latin szövegben a kis és nagy kezdőbetűk használatakor a jelenlegi magyar helyesírási szabályok szerint jártunk el, a hónapok nevét – a korabeli gyakorlathoz híven – nagy kezdőbetűvel írtuk. A magyarul használt helységnevekre kitéttük az ékezeteket, hangalakjukon nem változtattunk. A német szöveg helyesírását követjük, a kis- és nagybetűket a mai német helyesírási szabályai szerint használtuk.

¹⁷ RAȚIU, 1915, 93–117.

¹⁸ JAKÓ, 1976, 282.

Forrás

RAKFK B 6632

1. Johann Balbus bejegyzései

1564. április 27. /p. 173./ Hoc die anno 1564 ego Johannes Balbus¹⁹ Cibinii²⁰ initiatus sum sacris ordinibus, anno aetatis meae 24.

1564. május 28. /p. 205./ Hac die quae erat Dominica Trinitatis anno 1564 ego Johannes Balbus primitias celebravi in Pulchro Monte.²¹

2. Georg Hann bejegyzései

1569. március 27. /p. 140./ Natus sum ego Georgius Hann²² Magariensis²³ hoc die anno Domini 1569 ex patre Marcello Hann.

1600. november 28. /p. 398./ Hoc die initiatus sum ego Georgius Hannius Magarensis in ministerium ecclesiae Omláshiensis,²⁴ vocatus ab eiusdem ecclesiae pastore domino domino Andrea Berverdino²⁵ anno Domini 1600.

1601. március 2. /p. 115./ Anno Domini 1601 obdormivit in Christo, salvatore nostro reverendus vir dominus Georgius Kimmel²⁶ *anno aetatis 73. Sepultus in templi chorum Cibinii²⁷ octava die post.*²⁸

1601. március 13. /p. 126./ Hoc die creatur reverendus atque clarissimus vir dominus Mathias! Schiffbaumerus²⁹ suffragiis totius universitatis episcopus ecclesiarum saxonicarum per Transylvaniam in templo Mediensi,³⁰ ibique publice declaratus anno salutis 1601.

¹⁹ Johann Balbus 1540-ben született, 1564-ben ordinálták, 1572. július 25-én halt meg Brassó-Márton-hegy lelkészeként. WAGNER, 1998, 51.

²⁰ Nagyszeben (németül: Hermannstadt, ma: Sibiu, RO) szabad királyi város Erdélyben.

²¹ Lesses (németül: Schönberg, ma: Dealu Frumos, RO) falu Nagysinkszékben.

²² Georg Hann 1569. március 27-én született Magarében, 1601-ben ordinálták, Omláson (1600–1602) és Nagyszebenben (1602–1608) volt prédikátor, majd Sellenberken (1608 – † 1610. július 4.) lelképásztor. WAGNER, 1998, 196.

²³ Magaré (németül: Magarei, ma: Pelișor, RO) falu Újegyházsékben.

²⁴ Omlás (németül Hamlesch, ma: Amnaș, RO) falu Szebenszékben.

²⁵ Andreas Bervert Küküllőalmáson született, Wittenbergben (1565–1566) peregrinált, 1566-ban ordinálták, Omláson (1578–1600?) és Sellenberken (?–† 1608) volt lelképásztor. WAGNER, 1998, 53.

²⁶ Valószínűleg Georg Kimmel lessesi (1560–1601) lelkészről van szó. Uo., 77.

²⁷ Sírköve nem maradt fenn. ALBU, 2002.

²⁸ A dőlt betűvel szedett rész valószínűleg Georg Franck bejegyzése.

²⁹ Matthias Schiffbaumer 1547-ben született Szászújfaluban. Wittenbergben (1578) peregrinált, 1580-ban ordinálták, Muzsnán (1580–1587) volt prédikátor, Nemesben (1587–1592), Kisselyken (1592–1598), Medgyesen (1598–1601) és Berethalomban (1601 – † 1611 augusztus 30.) lelkész volt, 1601-től haláláig püspök. WAGNER, 1998, 97.

³⁰ Medgyes (németül: Mediasch, ma: Mediaș, RO) szabad királyi város Erdélyben.

1601. március 14. /p. 127./ Hoc sequenti die, in eadem Generali Synodo initiatus sum ego Gerogius Hann Magarensis sacrosancto Christi verbi ministerio, omnium a novo episcopo ordinatorum primus.³¹

1601. március 14. /p. 398./ Ordinatus autem Medieschini a reverendo et clarissimo viro domino Matthia Schiffbaumero, postero die, quam creatus esset ille episcopus, omnium ab ipso ordinatorum primus. Erat ille dies 14 mensis Martii, sequentis 1601 anni.³²

1602. november 13. /p. 384./ Hoc die vocatus sum ego Georgius Hann Magarensis in ecclesiam Cibinianam anno Domini 1602.

1602. november 14. /p. 398./ Eodem hoc, die 14 scilicet Novembris, anni 1602 initiatus sum sacris ordinibus in ecclesia Cibiniana, postquam integrum biennium Omláschini degissem.

1608. augusztus 10. /p. 283./ Hoc die sequenti hora post eclypsim solis, id est 5. hora vespertina tum repentina tumque horrenda tempestas est exorta Cibinii, ut vix unquam antea talis grando et venti sint a senioribus eius temporis visa et audita, multae structurae et arbores sunt collapsae anno Domini 1608.

1608. október 13. /p. 350./ Inauguratus sum ego Georgius Hann Magarensis ecclesiae Schellebergianae³³ anno Domini 1608.

3. Georg Franck bejegyzései

1576. február 23. /p. 105./ Natus sum ego Georgius Franck³⁴ anno 1576 Februarii 23 inter horam 9 et 10 antemeridianam.

1599. április 23. /p. 169./ Anno 1599 Aprillis obiit Joannes Vayda³⁵ anno aetatis suae LXVI., consulatus vero IX.

1601. július 16. /p. 257./ Commendatum est mihi munus secretarii anno 1601.

1601. július 26. /p. 267./ Anno 1601 VII. Calendas Sextilis incoepit Magdalena meam mensam frequentare.

1601. szeptember 12. /p. 318./ Georgius Basta,³⁶ generalis capitaneus Transsylvaniae postquam bellum contra Sigismundum Báthori³⁷ susceptum feliciter expeditisset,

³¹ Igazából második Matthias Schiffbaumer szuperintendens ordináltjainak sorában. OM I. p. 117.

³² A zsinatról lásd WIEN-ARMGART, 2019, 1–5.

³³ Sellenberk (németül: Schellenberg, ma: Şelimbär, RO) falu Szebenzékben.

³⁴ Valószínűleg azonos azzal a Georg Frank (1576–1615) szebeni polgárral, akinek hagyatékában 283 könyv volt. MONOK-ÖTVÖS-VERŐK, 2004, 174.

³⁵ Johann Wajda 1533 körül született, 1569-től szenátor Nagyszebenben, 1578-tól 1579-ig vilicus ugyanott, 1579-ben Szebenzék bírója, 1581-től haláláig Nagyszeben polgármestere. PAKUCS-WILLCOCKS, 2018, 28.

³⁶ Giorgio Basta (1544–1607) albán kisnemesi családból származó katona, aki közlegényből lett generális, 1597-től a Dunántúlon harcolt, 1598–1601 között kassai főkapitányként vezette az erdélyi hadjáratot, Erdély kormányzója (1601–1604), Bocskai hajdú elöl Bécsbe menekült, ott halt meg. MÉL I, 135–136.

³⁷ Báthori Zsigmond (1572–1613) Kristóf és Bocskai Erzsébet fia, 1581-től Erdély vajdája, 1588-ban nagykorúsította az országgyűlés, így gyakorolhatta az uralkodói jogokat, 1598-ban, 1599-ben és 1602-ben lemondott a trónról, 1598-ban és 1601-ben ismét elfoglalta azt. 1602-től haláláig Csehországban élt. MaMfL I, 302–303.

Transsylvania et eius comitatus subegisset, tandem Cibinium cum splendida pompa ingreditur, ubi pansis portis claves illi, Romani Caesaris nomine offeruntur anno Domini 1601.

4. *Johann Malbert (?)*³⁸ *bejegyzései*

1612. június 18. /p. 228./ Anno 1612 nascitur filia Anna sub crepusculum, praeveniat et subsequatur eam, Domine, misericorida tua.

1615. május 9. /p. 186./ Anno 1615 in lucem editur tertius natus Johannes inter horam 9 et 10 nocturne, quem Deus in nominis sui gloriam conservet.

5. *Andreas Deidrich bejegyzése*

1621. augusztus 30. /p. 303./ 30 die inter nonam et decimam vespertinas horas, mensis Augustj annj 1621 natus est mihi filius ex matre Catharina Sabesiana, regii judicis filia, hunc ut Deus in sui nominis gloriam suis augeat benedictionibus etiam atque etiam precor Andreas Deidricius³⁹ Cibinensis quondam rector Cibinensis.

6. *Andreas Malberti bejegyzései*

1609. november 6. /p. 376./ Anno 1609 in hanc lucem editus sum ego Andreas Malbertj⁴⁰ SzentÁgothae.⁴¹

1635. november 24. /p. 394./ Anno 1635 ego Andreas Malberti in cantorem Cibinensem creor.

1636. /p. 394./ Anno 1636 matrimonium in eo cum Susanna, reverendi domini Johannis Hutteri⁴² pro tunc pastoris Heltensis⁴³ filia.

1639. június 21. /p. 394./ Anno 1639 ordinem sacrosancti ministerii Cibinii ingredior.⁴⁴

³⁸ Johann Malbert Szebenben született, Wittenbergben (1594) peregrinált, Szentágotán (1604–1651?) volt lelkipásztor. WAGNER, 1998, 84.

³⁹ Andreas Deidrich 1605-ben subscribált Brassóban, 1606-tól 1608-ig Szebenben volt tanító, Wittenbergben (1608) peregrinált, 1614-től ismét Szebenben tanított, majd Tábláson (1624–† 1626) volt lelkész. Uo., 157.

⁴⁰ Andreas Malberti 1609-ben született Szentágotán, 1625-ben subscribált Szebenben, 1631-től ugyanott tanító, 1635-től kántor, 1639-ben ordináltak, Szebenben (1639–1641) volt prédikátor, Omláson (1641–1653) és Szentágotán (1653–† 1661) lelkipásztor. Uo., 237.

⁴¹ Szentágota (németül: Agnetheln, ma: Agnita, RO) mezőváros Nagysínkszékben.

⁴² Johann Hutter 1590 körül született Szebenben, 1606-ban subscribált szülővárosában, 1618-ban ordináltak, Szebenben (1618–?) volt prédikátor és Nagydisznódon (1627 – † 1638. szeptember 21.) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 210.

⁴³ Nagydisznód (németül: Heltau, ma: Cislădie, RO) falu Szebenszékben.

⁴⁴ A bejegyzés november 24-nél található, az Erdélyi Evangélikus Egyház ordinációs anyakönyvből tudjuk, hogy június 29-én ordináltak. ArhL.KonsEKABSieb OM I. p. 330.

1641. november 30. /p. 400./ Anno 1641 ego Andreas Malberti in pastorem Omlássensem deligor undecennem promotus Cibinio ex archidiaconatu. Vide supra 23 Januarij.

1646. augusztus 13. /p. 286./ Tumulatur supra folio 228. notata Anna N. Cibinii anno 1646.

1646. augusztus 17. /p. 290./ Anno 1646 tumulatur soror mea Anna.

1646. augusztus 25. /p. 298./ Anno 1646 tumulatur filiulus castellani.

1648. október 28. /p. 365./ Anno 1648 reverendus dominus Oltardus Andreas⁴⁵ in pastorem Cibinensem inauguratur, pro tunc pastor Insulae.⁴⁶

1649. január 10. /p. 59./ Tumulatur Celsissimus Princeps Georgius Rákóci primus⁴⁷ Albae.⁴⁸

1649. december 3. /p. 404./1649 Synodus Generalis Cibinii in aedibus clarissimi domini episcopi⁴⁹ celebratur.⁵⁰

1649. december 21. /p. 422./ Anno 1649 Medgyeschianae ecclesiae fasces offeruntur reverendo domino Thomae Kochio⁵¹ pro tempore pastori NagyApoldiensi.⁵² Iterum renuit.

1650. január 25. /p. 74./ Anno 1650 reverendus dominus Thomas Kochius denegat operam Medgyesensibus locandam.

1650. márc. 26. /p. 139./ Moritur amplissimus dominus Daniel Ohr⁵³ pro tunc sedis iudex Cibiniensis.

1651. február 15. /p. 97./ Anno 1651 nascitur filiola Agnetha inter 3 et 4 horam pomeridianam.

⁴⁵ Andreas Oltard 1611-ben született Nagyszebenben, 1626-ban subscribált ugyanott, Königsbergben (1633) peregrinált, Gdańskban (1634) volt házitanító, majd Nagyszebenben rektor (1637–1638) és prédikátor (1638–1641), Keresztényszigeten (1641–1648) és Nagyszebenben (1648 – † 1660. október 6.) lelkész. WAGNER, 1998, 250.

⁴⁶ Kereszténysziget (németül: Großau, ma: Cristian, RO), falu Szebenszékben.

⁴⁷ I. Rákóczi György (1593–1648) Zsigmond, erdélyi fejedelem és Gerendi Anna fia. Ónodi kapitány, Borsod vármegye főispánja (1615–1630), Erdély fejedelme (1630–1648). MaMűL IX, 364–366.

⁴⁸ Gyulafehérvár (németül Weissenburg, ma: Alba Iulia, RO) az Erdélyi Fejedelemség székvárosa.

⁴⁹ Christian Barth.

⁵⁰ A zsinatról lásd WIEN–ARMGART, 2019, 185–192.

⁵¹ Thomas Koch Medgyesen született, Altdorfban (1621) és Strassburgban (1634) peregrinált, Nagyapoldon (1644 – † 1662. december 29.) volt lelkipásztor. WAGNER, 1998, 222.

⁵² Nagyapold (németül Grosspold, ma: Apoldu de Sus, RO) falu Szerdahelyszékben.

⁵³ Daniel Uhr (Ohr, Ver, Vehr) Nagyszeben városkapitánya (1641–1642) és Szebenszék bírója (1645–† 1650) volt. ZIMMERMANN, 1884, 541–542.

1651. május 13. /p. 190./ Anno 1651 tumulatur reverendus dominus Albertus Hutter⁵⁴ matutinus Cibinii in templo majori,⁵⁵ parentante reverendo domino Johanne Femgero⁵⁶ pro tunc publico Cibinensi, anno aetatis 27 mense 10.

1651. július 20. /p. 261./ Anno 1651 tumulatur reverendus dominus Georgius Fenkesch,⁵⁷ pastor Doborcensis,⁵⁸ me parentante.

1651. augusztus 8. /p. 281./ Anno 1651 fasces Doborcianae offeruntur reverendo domino Mathiae Vietoris⁵⁹ pro tunc diacono Cibiniensi.

1651. szeptember 10. /p. 316./ Anno 1651 matrinam agit consors mea filiolo amplissimi viri domini Georgii Klein, iudicis regii Sedis Szerdahely.

1651. október 17. /p. 354./ Anno 1651 diem suum obiit reverendus dominus Samuel Graffius⁶⁰ pro tunc pastor Sabesiensis.⁶¹ Eodem Georgius Kimpft.⁶²

1651. november 7. /p. 377./ Anno 1651 inauguratur reverendus dominus Mathias Wietoris Doborcum, pro tunc diaconus Cibinensis.

1651. november 22. /p. 392./ Anno 1651 offeruntur fasces Sabesienses domino Georgio Femgero⁶³ pastori Mercurensi.⁶⁴

1651. november 25. /p. 395./ Anno 1651 Synodus sub episcopatu clarissimi domini Christiani Barthii⁶⁵ Cibinii celebratur, decanatus singulis florenos 150 infliguntur pro expensarum restitutione. Exploditur simul decretum illud nequam almi Capituli

⁵⁴ Albert Hutter Nagyszebenben született, 1638-ban subscribált ugyanott, Gyulafehérváron, majd Königsbergben (1646) tanult, 1649-től Nagyszebenben tanító, majd ugyanott reggeli prédikátor (1650 – † 1651. május 13.). WAGNER, 1998, 209.

⁵⁵ Sírköve nem maradt fenn. ALBU, 2002.

⁵⁶ Johann Femger 1608-ban született Szerdahelyen, Königsbergben (1633) peregrinált, Besztercén (1638), Medgyesen (1639–?) és Nagyszebenben (1646–1648) volt rektor, majd utóbbi helyen prédikátor (1648–1652), ezt követően Kistoronyban (1652 – † 1653. január 1.) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 171.

⁵⁷ Georg Fenkesch Nagyprépostfalván született, 1635-ben ordinálták, Szerdahelyen (1635–?) volt prédikátor, majd Nagyludason (1637–1643) és Doborkán (1643 – † 1651. július 20.) lelkipásztor. Uo., 172.

⁵⁸ Doborka (németül Dobring, ma: Dobârca, RO) falu Szerdahelyszékben.

⁵⁹ Mathias Binder (Vietoris) 1622-ben született Berethalomban, 1639-ben subscribált Nagyszebenben, majd Marosvásárhelyen is tanult, Königsbergben (1642) peregrinált, 1649-ben ordinálták, Szebenben (1649–1651) volt prédikátor, Doborkán (1651–1660) és Szászsebesen (1660 – † 1680. szeptember 26.) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 145.

⁶⁰ Samuel Graffius Medgyesen született, Königsbergben (1635) és Wittenbergben (1638) peregrinált, Medgyesen volt rektor (1641), majd prédikátor (1642–1645), végül Szászsebesen (1645 – † 1651. október 17.) lelkipásztor. Uo., 188.

⁶¹ Szászsebes (németül: Mühlbach, ma: Sebeş, RO) szabad királyi város Erdélyben.

⁶² Talán azonos azzal a Georg Kimpffel, akit 1645-ben ordináltak Baráthelyre. WAGNER, 1998, 218.

⁶³ Georg Femger Szerdahelyen született, 1632-ben ordinálták, Szerdahelyen (1632–1633) volt prédikátor, Toporcán (1633–1634), Szerdahelyen (1634–1652) és Szászsebesen (1652–† 1660) lelkipásztor volt. Uo., 171.

⁶⁴ Szerdahely (németül: Reußmarkt, ma: Miercurea Sibiului, RO) mezőváros Szerdahelyszékben.

⁶⁵ Christian Barth 1594-ben született Mardoson, Segesváron (1618) volt tanító, Thornban (1619) és Rosstockban (1620) peregrinált, Besztercén volt rektor (1622–?), prédikátor (1634–1637), Besenyőben (1637–1639), Muzsnán (1639–1647) és Berethalomban (1647 – † 1652. július 16.) lelkész volt, 1647-től haláláig püspök. WAGNER, 1998, 136.

de plus solito conferendis, non quidem in rationem ilustrissimi principis sed capituli aureis anno 1651.⁶⁶

1652. január 14. /p. 63./ 1652 diem suum obiit reverendus dominus Petrus Simonius⁶⁷ pro tunc diaconus Omlássensis.

1652. január 17. /p. 66./ 1652 inauguratur Sabesum reverendus dominus Georgius Femgerus pro tunc pastor Mercuriensis. *Ex antiqua Judaeorum e templo Hierosolymitano ob mercatum a Christo ejectorum prosapia.*⁶⁸

1652. február 4. /p. 86./ Anno 1652 naturae debitum persolvit Sigismundus Rákóczi⁶⁹ in arce Fogarasch.

1652. február 19. /p. 101./ 1652 comitia celebrantur Albae.⁷⁰ Eloco filiam Susannam, cui Deus benedicat.

1652. április 26. /p. 172./ Anno 1652 Sigismundi Rákóczi corpus exanime magno comitatu deducitur per Apoldum super Albam.

1652. április 26. /p. 172–173./ Anno 1652 horrenda vespere hora 8 oritur tempestas, ita, ut omnes jamjam imminere diem extremum putarent, nec antequam illucesceret, cessavit. Non absimilis hora 9 matutina oritur tempestas perdurans ad horam 3 usque vespertinam. Domine, esto nobis propitius propter Sanctum nomen. Amen.

1652. május 23. /p. 200./ 1652 praesentatur Mercurinum reverendus vir dominus Johannes Ohrendius⁷¹ pro tunc diaconus Cibiniensis.

1652. július 5. /p. 246./ Anno 1652 fruges atteruntur Ruffimontii.⁷²

1652. július 10. /p. 251./ Anno 1652 turris portae Heltensis coelitus tacta, ubi pixides explosione facta conteruntur.

1652. július 18. /p. 259./ Anno 1652 tumulatur clarissimus dominus Christianus Barthius pastor BIRTHALBENSIS⁷³ et superattendens ecclesiarum saxoniarum per Transylvaniam.

1652. augusztus 1. /p. 274./ Anno 1652 moritur Johannes⁷⁴ de tempore pastor Nependorfensis.⁷⁵

⁶⁶ A zsinatról lásd WIEN–ARMGART, 2019, 193–206.

⁶⁷ Peter Simonius 1648-ban ordinálták, Omláson (1648 – †1652. január 14.) volt prédikátor. ArhLKonsEKABSieb OM I. p. 374.

⁶⁸ A dőlt betűvel szedett mondat más kéz írása.

⁶⁹ Rákóczi Zsigmond (1622–1652) György fejedelem és Lorántffy Zsuzsánna fia. Sárospatakon és Gyulaféhérváron tanult. A székelyek generálisa (1643–1652) és a partiumi vármegyék kormányzója (1645–1652). MÉL II, 1982, 477.

⁷⁰ Gyulaféhérvár (németül: Weissenburg, ma: Alba Iulia, RO) az Erdélyi Fejedelemség fővárosa.

⁷¹ Johann Ohrendius Szelindeken született, 1637-ben subscribált Szebenben, 1641-ben Brassóban, Thornban (1642) és Königsbergben (1643) peregrinált, Szebenben volt rektor (1648–1652), prédikátor (1652), majd Szerdahelyen (1652–1653), Szászorbón (1653–1681) és Szászsebesen (1681–†1683) lelképásztor. WAGNER, 1998, 215.

⁷² Veresmart (németül: Rothberg, ma: Roşia, RO) falu Szebenszékben.

⁷³ Berethalom (németül: BIRTHÄLM, ma: Biertan, RO) mezőváros Medgyesszékben.

⁷⁴ Valószínűleg Johann Platz, akit 1604-ben ordináltak, Szászújfaluban (1604–?) volt prédikátor, Bendorfbán és Kistoronyban (1614–†1652. augusztus 1.) lelkész. WAGNER, 1998, 255.

⁷⁵ Kistorony (németül: Neppendorf, ma: Turnișor, RO) falu Szebenszékben.

1652. augusztus 8. /p. 281./ Anno 1652 decimamus triticum. / Anno 1652 fascēs Nependorfianae offeruntur reverendo domino Johanni Femgero pro tunc archidiacono Cibiniensi. *Gestorben.*

1652. augusztus 11. /p. 284./ Anno 1652 coelitus tacta domus Waydae Cibinii sub concione vespertina, ubi consternati vix absque multorum naufragio templum egressi.

1652. augusztus 14. /p. 287./ Anno 1652 decimamus Omláschini in rationem principii gelimas⁷⁶ 252.

1652. augusztus 23. /p. 296./ Anno 1652 tumulatur Georgius Fabri⁷⁷ pro tunc rector scholae Omláschianae Doborcam.

1652. szeptember 17. /p. 323./ Anno 1652 creatus in episcopum clarissimus vir dominus Lucas Hermann⁷⁸ tunc pastor Musnensis⁷⁹ in Synodo Medgyesini celebrato. Domine Jesu tuo honori, ecclesiae bono longiori vitae usura bees selectum. Eodem in Synodo fulcitur fulcris immodis Canon de non exhibendis aureis augmentitios aureis, pudore suffusi fratres Capituli Antesyvani re infecta ad sua rediere.⁸⁰

1652. október 22. /p. 359./ Anno 1652 cuidam pastori Antesyvani Capituli prope molam Apoldiae Superioris cum quadam famula in flagranti crimine, ablato etiam sclupeto, reperitur, causae decisionem videbis infra.

1652. november 7. /p. 377./ Anno 1653 tumulatur reverendus dominus Petrus Spilheuderus⁸¹ pro tunc pastor Hamersdorffensis.⁸²

1652. november 17. /p. 387./ Scortum supra fol. 359. notatum venerabili Capitulo Sabesiensi sistitur, ac de rumore a se sparto sese ut purget intra quindenam, injungitur serio, carceri interim mancipatus.

1652. december 11. /p. 412./ Anno 1652 auspicatur ministerium Andreas Czekkius⁸³ Omláschini.

1652. december 18. /p. 419./ Anno 1652 moritur pastor Piennnesis⁸⁴ Johannes Vitez[?] ⁸⁵ hora nocturna 10.

⁷⁶ Gelima = kalangya, aratáskor kévékbe kötött és a földön összerakott gabona.

⁷⁷ Georg Fabri († 1652) Omláson volt rektor, kizárólag a közölt forrásból tudunk róla.

⁷⁸ Lukas Hermann 1597-ben született Szászkezdén, 1618-ban subscribált Brassóban, 1624-ben ordinálták, Medgyesen (1624–1628) volt prédikátor, Szászörményesen (1628–1635), Nagykapuson (1635–1646), Apoldon (1646–1647), Muzsnán (1647–1652) és Berethalomban (1652–† 1666. március 16.) volt lelkipásztor, 1652-től haláláig püspök. WAGNER, 1998, 204.

⁷⁹ Muzsna (németül Meschen, ma: Moşna, RO) falu Medgyesszékben.

⁸⁰ A zsinaton ismételtén kötelezték a szászsebesi káptalant, hogy törölje el a tizedjövedelem önkényes megváltoztatásáról szóló káptalani törvényt. WIEN–ARMGART, 2019, 209–214.

⁸¹ Peter Spielheuder Nagyapoldon született, 1631-ben subscribált Szebenben, Thornban (1633) és Königsbergben (1636) peregrinált, Szebenben volt rektor (1640–1642), majd prédikátor (1642), ezután Szent-erzsébeten (1642 – † 1652. november 4.) lelkipásztor volt. WAGNER, 1998, 290.

⁸² Szent-erzsébet (németül Hammersdorf, ma: Guşteriţa, RO) falu Szabenszékben.

⁸³ Andreas Zekk Szászorbón született, 1645-ben subscribált Szebenben, Omláson (1652–1660) volt prédikátor, Récsében (1660–1664) és Doborkán (1664 – † 1685. április 23.) volt lelkipásztor. WAGNER, 1998, 314.

⁸⁴ Alsópián (németül: Deutschpien, ma: Pianu de Jos, RO) falu Szászsebeszékben.

⁸⁵ A megfelelő adattárakban éppen az adott időszak alsópiáni lelkészei hiányoznak, így csak erre a meglehetősen bizonytalan olvasatra hagyatkozhatunk.

1652. december 22. /p. 422./ Anno 1652 ordinatur in diaconum Omlásensem dominus Andreas Czekkius.⁸⁶

1652. december 29. /p. 430./ Anno 1652 obiit diem suum reverendus dominus Thomas Kochius pastor NagyApoldiensis.

1652. december 30. /p. 431./ Anno 1652 Bíró János nequam saltum fecit. Solch schamhaftig gesell war er, dat se sech enen schelm leß schulden, nam enen haist ond runt der fun.

1653. január 7. /p. 56./ Anno 1653 in parochum Piennensem vocatur reverendus dominus Georgius⁸⁷ pro tunc diaconus Doborcensis.

1653. január 8. /p. 57./ Anno 1653 diaconus Apoldiae Superioris sufficitur Rotho,⁸⁸ Thomae Kochio, defuncto pastore ejusdem loci.

1653. január 10. /p. 59./ Anno 1653 amplissimi domini Valentini Zeraphin⁸⁹ pro tunc regii judicis Cibiniensis consors crematur,⁹⁰ regio judice existente amplissimo domino Johanne Lutschio.⁹¹

1653. január 16. /p. 65./ Anno 1653 Janos Bíró de Klancklosi stola rustica ~ gro Rokio⁹² induendus erat, sed saltavit a nequam cane filiore. Szégen az futás, de hasznos volt nekéd hajdu.

1653. január 19. /p. 68./ Anno 1653 tumulatur reverendus dominus Johannes Femgerus pro tunc pastor Nependorfensis.

1653. január 23. /p. 72./ Anno 1653 insignia Patriae mihi offeruntur jovis die.

1653. január 26. /p. 75./ Anno 1653 naturae satisfacit reverendus dominus Johannes Helvigius⁹³ Szentágothensis pro tunc pastor Orbocensis.⁹⁴

1653. február 2. /p. 84./ Anno 1653 pergo ad loci revisionem SzentÁgotham.⁹⁵

1653. február 6. /p. 88./ Anno 1653 inauguratur in parochum Piennensem reverendus dominus Georgius N.⁹⁶ pro tunc diaconus Doborcensis.

⁸⁶ A mondatot utólag kihúzták.

⁸⁷ Georg Kessler Szászsebesen született, 1637-ben ordinálták, Doborkán (1637–1653) volt prédikátor és Szászpiánban (1653–† 1665) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 216.

⁸⁸ 1653-ban a megüresedett nagyapoldi lelkészi állást Johann Rothtal töltötték be, aki Nagyapoldon született, 1628-ban subscribált Szebenben, 1633-ban Gyulafehérváron, 1638-ban ordinálták, Nagyapoldon volt prédikátor (1637–1653) és lelkipásztor (1653–† 1674), 1667-től haláláig esperes. Uo., 265.

⁸⁹ Valentin Seraphin 1580-ban született Darlacon, Bécsben (1600) peregrinált, a szebeni provincia jegyzője (1628–1635), majd szebeni királybíró (1635–† 1639). SZABÓ–TONK, 1992, 281.

⁹⁰ Valentin Seraphin özvegyét boszorkányság vádjával égették meg, büntetésének valószínűleg politikai okai is voltak. BRUSANOWSKI, 2007, 158.

⁹¹ Johann Lutsch a szebeni provincia jegyzője (1643–1644), szebeni polgármester (1647–1648), majd királybíró (1649–1661). BEŞLIU MUNTEANU, 2006, 128–129.

⁹² A szóra többször rájavítottak, így olvasata bizonytalan.

⁹³ Johann Helvig 1585 körül született Szentágotán, Kisapoldon (1634–1537) és Szászorbón (1637–1653) volt lelkipásztor. WAGNER, 1998, 199.

⁹⁴ Szászorbó (németül: Urwegen, ma: Gârbova, RO) falu Szebenzékben.

⁹⁵ Szentágota (németül: Agnetheln, ma: Agnita, RO) mezőváros Nagysínszékben.

⁹⁶ Georg Kessler lásd 87. jegyzet.

1653. február 10. /p. 92./ Anno 1653 ego Andreas Malberti addico SzentÁgothensibus offeram.

1653. február 11. /p. 93./ Anno 1653 fascis ecclesiae Orbocensis oblatae reverendo domino Johanni Ohrendio pro tunc pastori Mercuriensi.

1653. február 14. /p. 95./ Anno 1653 vexillum a Turcico Imperatore pro confirmatione mittitur in comitiis! Albenses Illustrissimo Principi Georgio Rakoczi tertio⁹⁷ vivo adhuc Patre. Confirmatum. Domine Deus Pater Coelestis confirma in fide et cognitione tui et Filij tui, qui cuncta ipsis acta et facta tuo honori et Patriae emolumento sibi saluti cedant. *Vide infra fol. 323.*⁹⁸

1653. március 6. /p. 119./ Anno 1653 tumulatur Michael Lutsch, amplissimi domini Johannis Lutsch⁹⁹ filius, regii judicis Cibinensis, extinctus apoplexia in Sáros,¹⁰⁰ Cibinii in templum majus.¹⁰¹

1653. március 21. /p. 134./ Mortem obiit dominus Simon Teuto¹⁰² SanctÁgothensis pro tunc rector scholae Nagyschenckensis¹⁰³ vigilantissimus et sedulus.

1653. március 22. /p. 135./ Anno 1653 praesentor SzentÁgotham.

1653. március 24. p. 137. Anno 1653 inauguratur reverendus vir Ohrendius pro tunc pastor Mercuriensis Orboinum.

1653. március 27. /p. 140./ Anno 1653 inauguror Szentágotham.

1653. július 18. /p. 259./ Anno 1653 coelitus duae domus tactae conflaurant Szent-Ágothae.

1653. július 28. /p. 269./ Anno 1653 Ágothae coelitus tactae domus 2 conflaurant.

1653. augusztus 7. /p. 280./ Anno 1653 decimamus SzentÁgothae triticum.

1654. április 9. /p. 155./ Anno 1654 horrendus casus in aedibus parochialibus domini Sárosensis¹⁰⁴ contigit, ubi privigna eiusdem non modo scorto in deprehenditur sed et infanticidium cum matre horrendo modo molita est. Decisionem vide infra.

⁹⁷ A keresztnév téves. I. Rákóczi Ferencről (1645–1676), II. György fejedelem és Báthori Zsófia fiáról van szó, akit 1652-ben, még apja életében fejedelemmé választottak, 1660-ban – apja halálakor – a trónt is elvesztette, 1664-ben grófi címet kapott, 1666-ban feleségül vette Zrínyi Ilonát, bekapcsolódott a Wesselényi-féle összeesküvésbe, 1670-ben, apósa letartóztatása után letette a fegyvert és kegyelmet kért a császártól. MaMűL IX, 2009, 356–357. Malberti folyamatosan III. Rákóczi Györgyként emlegeti.

⁹⁸ A dőlt betűvel szedett rész utólagos bejegyzés.

⁹⁹ Johann Lutsch (1607–1661) Szebenben született, szülővárosában, a gyulafehérvári jezsuitáknál és a kolozsvári unitáriusoknál tanult, Tübingenben (1626), Strassburgban (1626) és Darmstadtban tanult, Szebenben városkapitány (1643–1644), polgármester (1647–1648), majd királybíró (1649–1661), 1656-tól török fogságban volt, Konstantinápolyban halt meg. SZABÓ-TONK, 1992, 114; ZIMMERMANN, 1884, 542–543.

¹⁰⁰ Sáros (németül: Scharosch, ma: Şoarş, RO) falu Nagysinkszékben.

¹⁰¹ Síremléke nem maradt fenn. ALBU, 2002.

¹⁰² Valószínűleg azzal a Simon Teutschcsal azonos, aki 1652-ben subscribált Wittenbergben. WAGNER, 1998, 350.

¹⁰³ Nagysink (németül: Großschenk, ma: Cincu, RO) mezőváros Nagysinkszékben.

¹⁰⁴ Valószínűleg Daniel Dengelről van szó, aki 1639–1666 között volt Sáros lelkipásztora. Margarethe nevű leányát 1654-ben gyermekgyilkosság miatt lefejezték. WAGNER, 1998, 159.

1654. április 21. /p. 167./ Anno 1654 investitur ecclesiae Werdinae¹⁰⁵ reverendus dominus Daniel Wohnerus¹⁰⁶ pro tunc diaconus Nagyschenckensis. Simul absolvitur rector Kischenkensis¹⁰⁷ depositis tamen prius Capituli florenis 30, ob interemptum quendam scepato inopinato.

1654. május 4. /p. 181./ Anno 1654 tumulatur reverendi domini Werdensis nuper investiti consors.

1654. május 13. /p. 190./ Anno 1654 creatur in decanum Schinkensem dominus¹⁰⁸ Prasmarensis.¹⁰⁹

1654. május 26. /p. 203./ Anno 1654 fasces Muschnianae deferuntur clarissimo domino Georgio Fabricio¹¹⁰ pro tunc pastorj Stoltzvariensi.¹¹¹

1654. június 14. /p. 224./ Anno 1654 tumulatur providus vir dominus vitricus Casparus Gräff.¹¹²

1654. július 10. /p. 251./ Anno 1654 tempestas horrenda durans per integram noctem per totam Transylvaniam qui in [!] grando instar ovi anserum delapsa territoriaive Verd, Vaszöd [!],¹¹³ Kirchbergn,¹¹⁴ partim attrita.

1654. július 27. /p. 268/. Anno 1654 addicit filiam¹¹⁵ praestantissimus dominus Nagyschenckensis¹¹⁶ cuidam¹¹⁷ Schesburgensi.¹¹⁸

1654. július 29. /p. 270./ Anno 1654 decimatio fit lini in rationem illustrissimi principis gel. 112 / 10 seminis.

1654. augusztus 1. /p. 274./ Anno 1654 reverendus dominus Paulus Schromerus¹¹⁹ adeptus vocationem in Marpod¹²⁰ ad ministerium.

¹⁰⁵ Vérd (németül Werd, ma: Várd, RO) falu Nagysinkszékben.

¹⁰⁶ Daniel Wöner Szentágotán született, 1642-ben subscribált Brassóban, Thornban (1644) peregrinált, 1646-ban ordinálták, Nagysinken (1646–1654) volt prédikátor és Vérden (1654–† 1694) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 312.

¹⁰⁷ Kissink (németül Kleinschenk, ma: Cincșor, RO) falu Nagysinkszékben.

¹⁰⁸ Stephan Hentzmann Nagysinken született, Vesszödön (1622–1623) volt prédikátor, Vérden (1623–1639) és Kisprázsmáron (1639–† 1664) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 201.

¹⁰⁹ Kisprázsmár (németül Tarteln, ma: Toarcla, RO) falu Nagysinkszékben.

¹¹⁰ Georg Fabritius Szebenben született, Wittenbergben (1629) peregrinált, Szebenben volt rektor (1631–?), majd prédikátor (1635–?), Kürpödön, Szászújfaluban (1642–1648) és Szelindeken (1648–† 1654 k.) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 166.

¹¹¹ Szelindek (németül: Stolzenburg, ma: Slimnic, RO) falu Szebenszékben.

¹¹² Kaspar Gräff († 1654) szentágotai egyházközségi gondnok.

¹¹³ Vesszöd (németül: Zied, ma: Veseud, RO) falu Felső-Fehér vármegyében.

¹¹⁴ Kürpöd (németül: Kirchberg, ma: Chirpär, RO) falu Újegyházsékben.

¹¹⁵ Anna Gregori, Johann Kannengießer felesége. WAGNER, 1998, 189.

¹¹⁶ Laurentius Gregori 1630-ban subscribált Szebenben, Nagysinken volt tanító, székjegyző és székbíró, 1646-ban ordinálták, Brulyában (1646–1647) és Nagysinken (1647–1663, 1672–† 1676) volt lelkipásztor. Uo., 189.

¹¹⁷ Johann Kannengießer, akivel 1654 októberében házasodtak össze. Uo., 189.

¹¹⁸ Segesvár (németül: Schässburg, ma: Sighișoara, RO) szabad királyi város Erdélyben.

¹¹⁹ Paul Schromerust 1639-ben ordinálták, Ágotakövesden (1639–1643), Rováson (1643–1653) és Márpodon (1654–?) volt lelkipásztor. WAGNER, 1998, 276.

¹²⁰ Márpod (németül: Marpod, ma: Marpod, RO) falu Újegyházsékben.

1654. augusztus 12. /p. 285./ Anno 1654 hora 10 antemeridiana ecclipsis solis coepit incrementum obtenebrationis, perduravit ad usque ultimam[?] horam 12, sic tandem repetito lumine paulatim sese exerit hora. Mendax Arcol cum Newbartio.

1654. október 20. /p. 357./ Anno 1654 tumulatur consors praestantissimi domini decani capituli Schenkensis, pastoris Prásmáriensis Stephani Heintzmanni.

1654. október 28. /p. 365./ Anno 1654 elocat clarissimus dominus Laurentius Gregorii pastor Nagyschenkensis privignam Schesburgum.

1654. november 20. /p. 350./ Anno 1654 Vulcano consecratur saga consors Georgii Knall.

1655. június 11. /p. 221/. Anno 1655 copias illustrissimus princeps Georgius Rakoczj 2-dus¹²¹ ad sedandum intestinum a Simenis vulgo dictis exagitatum bellum in Valachia¹²² instruit.¹²³ *Sed male cessit successu temporis negotitium, anno namque 1658 ab ipso Principe suffectus Vajda regno a Turca pellitur, hic in Patria se salvans. Vide infra.*¹²⁴

1655. július 11. /p. 252./ Anno 1655 /ut/ supra illustrissimus princeps notatus feliciter dimicans, triumphumque super hostibus agens, in Valachia adhuc existens, solenne indicit, pro parta victoria, Deo gratiarum actionem agendam. Et paucos post dies incolumis cum comitatu redit princeps celsissimus. Soli Deo Gloria!

1655. július 24. /p. 265./ Anno 1655 decimamus linum in rationem celsissimi principi, gelimas 105.

1655. augusztus 9. /p. 282./ Anno 1655 decimamus triticum Ágothae in rationem Suae Celsitudinis gelimas 349.

1656. február 29. /p. 112./ Anno 1656 fascis Kischelkianae¹²⁵ offerantur reverendo praestantissimo viro domino Paulo Wernero,¹²⁶ pastori ecclesiae Jacobitanae.¹²⁷

1656. március 1. /p. 114./ Anno 1656 nuptiale cupitum Birthalbensis celebratur reverendi viri domini Georgii Hermani¹²⁸ diaconi Birthalbini cum Agnetha clarissimi viri domini Jacobi Schnitzleri¹²⁹ filia.

¹²¹ II. Rákóczi György (1621–1660) György fejedelem és Lorántffy Zsuzsánna fia. Várad kapitány (1640–1648), 1642-ben, még apja életében fejedelemmé választották, Erdély kormányzója (1644), majd 1648-tól fejedelme, 1657-ben Rhédei Ferenc, 1658-ban Barcsai Ákos taszította le a trónról. Váradon halt meg. MaMűL IX, 366–368.

¹²² Havasalföld, ma Románia déli része.

¹²³ II. Rákóczi György 1655 júniusában egy hónapos hadjáratot vezetett Havasalföld ellen, legyőzte Constantin Őerban vajdát és vazallusává tette az országot. BENDA, 1982, 475.

¹²⁴ A dőlt betűvel szedett rész utólagos betoldás.

¹²⁵ Kisselyk (németül: Kleinschelken, ma: Œeica Mică, RO) mezőváros Medgyesszékben.

¹²⁶ Paul Werner Lessesen született, Thornban (1636) és Königsbergben (1636) peregrinált, Berethalomban (1640–1643) volt prédikátor, Jakabfalván (1643–1655) és Kisselyken (1655–† 1669) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 310.

¹²⁷ Jakabfalva (németül: Jakobsdorf, ma: Iacobeni, RO) falu Nagysinkszékben.

¹²⁸ Georg Hermann 1648-ban subscribált Szebenben, Berethalomban (1656–1658) volt prédikátor, Aszszonyfalván (1658–1659) és Szászsároson (1659–† 1669 k.) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 203.

¹²⁹ Id. Jakob Schnitzler 1598-ban született Brassóban, 1620-ban subscribált Szebenben, 1622-ben Debrecenben, majd Lőcsén tanult, Wittenbergben (1625) és Lipszében (1625) peregrinált, Szebenben volt rektor (1627) és prédikátor (1628–1635), Kiscsűrön (1635–1638), valamint Nagydísznódon (1638–† 1661) lelkipásztor, esperes. Uo., 274.

1656. március 23. /p. 136./ Anno 1656 honoribus parochialibus privatus ecclesiae Crucensis.¹³⁰ Stephanus Molnar.¹³¹ Cum uxore Regno pellitur decollato prius moechno, principali gratia autem interveniente, regnicola manet, absque tamen et privatus omni provincia.

1656. augusztus 7. /p. 280./ Nota bene: Anno 1656 imbres tam copiosi delapsi ut in Mertensberg¹³² Wassed,¹³³ Brullya¹³⁴ ingentem tritico et foeno cumulado cladem, intulerant.

1656. augusztus 12. /p. 285./ Anno 1656 hora matutina 7 horrenda tempestas SzentÁgothae exoritur ignisque coelitus delapsus domum cuiusdam viduae exurit.

1656. december 1. /p. 402./ Anno 1656 currus et equi pastorum optantur in futuram belli expeditionem, vide infra.

1656. december 29. /p. 430./ Anno 1656 currus hactenus in belli expeditionem expediti Albam Juliam praesentantur. Sed qualiter reversi, vide alibi.

1657. január 2. /p. 51./ Anno 1657 nascitur filiulus noster Gregorius hora 1 pomeridiana, quem Dominus in sui sanctissimi nominis gloriam conservet per Christum Dominum nostrum. Amen.

1657. március 6. /p. 106./ Anno 1657 communi procerum regni calculo in ipsis comitiis eligitur in principem Transilvaniae, vive adhuc patre, Georgius Rakoci tertius, quem Deus in sui nominis gloriam, Patriae nostrae afflictae emolumentum in annos Nestoreos sospitet.

1657. március 31. /p. 144./ Anno 1657 moritur Agnetha nostra ipso die Paschatos.

1657. szeptember 20. /p. 326./ Anno 1657 nascitur filolus noster Andreas¹³⁵ hora 7 matutina, Domine Jesu ipsi sis propicius. Compatribus, amplissimo domino regio iudici Cibinensi,¹³⁶ clarissimo domino Laurentio Gregorij parcho NagySchenckensi et pro tunc decano.

1657. szeptember 24. /p. 330./ Anno 1657 grando delapsa coelitus una cum fulmine, gratia autem Dei ita temperantur, ut damni nihil territorio et aedibus acciderit. Sanctum et magnum nomen tuum Domine laudetur in sempiterna secula. Amen.

1657. november 3. /p. 373./ Anno 1657 Georgius Rákóci 2-dus et 3-tius Imperium ipsis adimente Turca, Imperii fasces in comitiis Albensibus deponunt, eumque locum

¹³⁰ Szászkeresztúr (németül: Deutschkreuz, ma: Criș, RO) falu Szabenzékben.

¹³¹ Stefan Müller (Molitoris, Molnár) Hosszúaszóban született, Sopronban tanult, Hamburgban (1633) és Thornban peregrinált, Medgyesen (1638–1648) volt prédikátor, Besében (1648–1651) és Szászkeresztúron (1651–1656) lelkipásztor. Feleségének bűne miatt megfosztották lelkészjellegétől, Németországba vándorolt. WAGNER, 1998, 247.

¹³² Mártonhegy (németül: Martinsberg, ma: Șomartin, RO) falu Nagysinkszékben.

¹³³ Vessződ – lásd a 113. jegyzetet.

¹³⁴ Brulya (németül: Braller, ma: Bruuiu, RO) falu Nagysinkszékben.

¹³⁵ Ifj. Andreas Malberti 1657-ben született Szentágotán, 1676-ban subscribált Szebenben, Boroszlóban (1678) és Wittenbergben (1682) peregrinált, Szebenben volt rektor (1687–1689) és prédikátor (1689–1691), Kakasfalván (1691–1704) és Szelindeken (1704–1714) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 237.

¹³⁶ Johann Lutsch – lásd a 99. jegyzetet.

sufficitur magnificus dominus Georgius! Rhédei¹³⁷ principis insignia adeptus est. Vivat et floreat, protegat [...]

1657. november 30. /p. 400./ Anno 1657 tumulatur reverendus dominus Leonhardus Georgii¹³⁸ pro tunc pastor Holtzmannius,¹³⁹ succedit reverendus dominus Johannes Molitor¹⁴⁰ pro tunc diaconus Kirchbergensis.

1657. december 16. /p. 417./ Anno 1657 tumulatur clarissimus dominus Johannes Graffius¹⁴¹ pro tunc pastor Mediensis.

1658. január 8. /p. 57./ Anno 1658 nota bene Medgyessini comitia celebrantur.

1658. január 14. /p. 63./ Anno 1658 SzentÁgothae illustrissimi principis Rhédei Ferentz emissarij insequendi proditores Patriae quosdam present, stipatos litteris proditoriis ad comitia Megdyessinum[!] transportant victos.

1658?¹⁴² **január 22.** /p. 71/. Reverendus dominus Anthonius Vernengel¹⁴³ pro tunc diaconus Rosawalensis¹⁴⁴ celebrat nuptias cum amplissimi viri domini Martini Meltzer regii iudicis in Nagyschenk filia, Anna.

1658. január 25. /p. 74./ Anno 1658 Regni Statibus in Medgyes ratione novi principis electione [!] Rhédei Ferentz cunctis praesentibus /comitia celebrat/, subito illustrissimus dominus Rákóci civitatem Medgyes cingit extremam minitans ruinam, nisi pro principe agnosceretur, agnitus urbem ingreditur quid porro ibidem in comitiis actum, vide infra.

1658. február 27. /p. 110./ Anno 1658 dominus diaconus Brulliensis Georgius Guntherus¹⁴⁵ parat altum tempum in aedibus parochialibus clarissimi domini NagySchenckensis pro tunc capituli decani.¹⁴⁶

¹³⁷ Rhédei Ferenc (1613–1667) Ferenc és Károlyi Kata fia, fejedelmi tanácsos (1647-től), Máramaros vármegye főispánja (1648-tól), majd Erdély fejedelme (1657–1658), majd ismét fejedelmi tanácsos. *MaMűL* X, 101–102.

¹³⁸ Leonard Georgi Szebenben született, Thornban (1640) és Königsbergben (1642) peregrinált, Szebenben (1646–1648) volt prédikátor és Holcmányban (1648–†1657) lelkipásztor. *WAGNER*, 1998, 181.

¹³⁹ Holcmány (németül: Holzmengen, ma: Hosman, RO) falu Újegyházszékben.

¹⁴⁰ Az adattárak szerint 1658-ben Johann Deidrich lett Holcmány lelkésze. *WAGNER*, 1998, 158.

¹⁴¹ Ernst Wagner adattára szerint 1657. december 14-én halt meg Johann Scharsius medgyesi lelkész. Az azonosság szembetűnő. Malberti elírhatta a nevet, ám az is szembetűnő, hogy Graffiust „clarissimus”-nak, tehát külföldön tanult lelkésznek nevezi, jöllehet Scharsius nem tanult külföldön. *Uo.*, 186–187, 269.

¹⁴² Anton Fernengel 1657 novemberétől 1659 áprilisáig volt rozsondai prédikátor, a házasságkötést az ordinációhoz közelebbi évre tettük, ám elméletileg 1659-ben is történhetett.

¹⁴³ Ifj. Anton Fernengel Lessesen született, 1647-ben subscribált Szebenben, Wittenbergben (1652, 1656) és Odera-Frankfurtban (1652) peregrinált, Rozsondán (1657–1659) volt prédikátor és Bánykúton (1659–†1662) lelkipásztor. *WAGNER*, 1998, 172.

¹⁴⁴ Rozsonda (németül: Roseln, ma: Ruja, RO) falu Nagysinkszékben.

¹⁴⁵ Talán azzal a Georg Güntherrel azonos, akit 1657-ben ordináltak kispaprászteri prédikátorságra. *WAGNER*, 1998, 191.

¹⁴⁶ Laurentius Gregori – lásd a 116. jegyzetet.

1658. március 11. /p. 124./ Anno 1658 Johannes Reinhart¹⁴⁷ SzentÁgothanus pro tunc rector scholae patriae in diaconum Kirchbergensem, pastore praestantissimo domino Andrea Roth¹⁴⁸ existente, sufficitur.

1658. augusztus 29. /p. 302./ Anno 1658 Tartarorum agmen ingens in Patriam irutus potioem Transylvaniae partem, rapinis, incendiis, expilationibus devastat, adde.

1658. október 6. /p. 343./ 1658 Turca praesente in comitiis Schesburgensibus in principem proclamatur Achatius Barczai.¹⁴⁹ Vivat diu et floreat.

1658. október 29. /p. 366./ Anno 1658 recens in Segesvár electus princeps extemporaneam urget belli expeditionem, vide supra fol. 12.

1659. április 20. /p. 166./ Fasces Báránkútienses¹⁵⁰ reverendo domino Anthonio Vernengel diacono Rosevalensi.

1660. június 1. /p. 210./ Anno 1660 han! ich mich vernommen mit dem A. L.

7. Mathias Miles¹⁵¹ bejegyzései

1638. március 28. /p. 141./ Anno 1638 feria 2-da Paschatos nascitur primogenita Agnes Malbertiana, quae eodem mense exacto occasum vitae passa, Cibinii.

1639. november 4. /p. 374./ Anno 1639 nascitur Johannes Malberti, hic absolvens annos duos mensesque diesque totidem, moritur Cibinii.

1643. március 20. /p. 133./ Anno 1643 nata est privigna Susanna Malbertiana hora 4-ta vespertina Omláschini.

1645. május 5. /p. 182./ Anno 1645 nascitur privigna Sophia Malbertiana hora 5-ta matutina Omláschini.

1647. június 30. /p. 240./ Anno 1647 Visitationis Mariae hora 2-da pomeridiana natus est Johannes Malberti privignus Omláschini.

1657. november 6. /p. 376./ Anno 1657 filius Andreae Malberti, idem eodem nomine, qui haud eo natus.

¹⁴⁷ Johann Reinhard Szentágotán született, Wittenbergben (1645) peregrinált, Szentágotán (?–1658) volt rektor, Kürpödön (1658–1665) és Nagysinken (1665–1667) prédikátor volt, Morgondán (1667–† 1680) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 260.

¹⁴⁸ Andreas Roth Szentágotán született, 1630-ban subscribált Szebenben, Gyulafehérváron is tanult, Szentágotán (1638–1644) volt prédikátor, Nádpatakon (1644) és Kürpödön († 1669) lelkipásztor. Uo., 263.

¹⁴⁹ Barcsai Ákos (1610–1661) Barcsai Sándor és Palatics Anna fia, Bethlen Gábor szolgálatában állt, a portai és a moldvai követség tagja, lugosi és karánsebesi bán (1644–1648), Hunyad vármegye főispánja (1648–1658), 1649-től fejedelmi tanácsos, Erdély fejedelme (1658–1661). MaMűL I, 210–211.

¹⁵⁰ Báránykút (németül: Bekokten, ma: Bărcuț, RO) falu Nagysinkszékben.

¹⁵¹ Matthias Miles (1639–1686) 1654-ben subscribált Medgyesen, 1655-ben Brassóban, Wittenbergben (1658) peregrinált, Medgyesen (1659–1661) volt rektor, fejedelmi titkár (1661), majd Szeben tanácsának tagja. 1664-ben feleségül vette Susanna Huttert, Andreas Malberti özvegyét. WAGNER, 1998, 340.

1664. szeptember 5. /p. 311./ Anno 1664 obiit hac die reverendus dominus Johannes Sutoris,¹⁵² pastor Gyrdaliensis,¹⁵³ dominus gener noster, hydropicus annuus qui ibidem sequenti tumulatur.

1676. április 30. /p. 176./ Anno 1676 Schesburgi urbis maxima pars, cum tota area igne consumpta est.

1676. május 5. /p. 182./ Anno 1676 circa horam vespertinam conflagratur totus pagus Seibrich.¹⁵⁴

1676. /hátvédlap 2v./ Anno 1676 fuerunt incendia plurima ut pote: In Schegesvár, Meschendorff,¹⁵⁵ Radlen,¹⁵⁶ Girelsau,¹⁵⁷ Mertesberg, Stein,¹⁵⁸ Jakobsdorff, ubi saltem horreum parochiale cum stabulis duobus conflagratur Seibrich.

8. Id. Johann Isgen bejegyzései

1663. január 10. /p. 306/ Anno 1663 die 10 Januarii in hanc lucem editus sum ego Johannes Isgen¹⁵⁹ MagniSchenkensis.

1683. /p. 306./ Anno 1683 salutavi Schäsburgum promovenda studia, ibique commoratus sum annos 4.

1687–1691. /p. 306./ Anno 1687 Schäsburgo iter inivi in Germaniam et elapsis annis iterum auxiliante Deo patriam salutavi anno 1691 die 10 Februarii.

1691. július 10. /p. 306./ Eodem anno 10 Julii ad diaconatus officium vocationem obtinui Kirchbergensium a magnanimo reverendo atque clarissimo domino Laurentio Hermanno¹⁶⁰ pastore ibidem fidelissimo.

1691. július 23. /p. 307./ 23. Julii ordinatus sum.

1691. július 30. /p. 307./ 30 Julii vale dedi Schenck, Kirchbergam salutavi.

1691. augusztus 12. /p. 307./ 12. Augusti habui concionem insinuatoriam Kirchbergae.

1691–1701. /p. 307./ Elapso autem anno uno, mensibus 2, septimanis 20, vocationem ad diaconatus officium in patriam MagniSchenck obtinui anno /16/93 a magnanimo

¹⁵² Johann Schuster Gerdályban született, Szentágótán volt prédikátor, majd Gerdályban (1661 – † 1664. szeptember 10.) lelkipásztor. Uo., 282.

¹⁵³ Gerdály (németül: Gürteln, ma: Gherdeal, RO) falu Nagysínkszékben.

¹⁵⁴ Zsiberk (németül: Seiburg, ma: Jibert, RO) falu Kóhalomszékben.

¹⁵⁵ Mese (németül: Meschendorf, ma: Meşendorf, RO) falu Szebenszékben.

¹⁵⁶ Rádod (németül: Radlen, ma: Roadeş, RO) falu Segesvárszékben.

¹⁵⁷ Fenyőfalva (németül: Girelsau, ma: Bradu, RO) falu Szebenszékben.

¹⁵⁸ Garat (németül: Stein, ma: Dacia, RO) falu Kóhalomszékben.

¹⁵⁹ Johann Isgen (Iscken, Oesken) (1663–1729) Nagysínken született, Németországban peregrinált, Kürpödön (1691–1693) és Nagysínken (1693–1701) volt prédikátor, majd Morgondán (1701–† 1729) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 210.

¹⁶⁰ Laurentius Hermann Nádpatakon született, 1653-ban subscribált Szebenben, Kürpödön volt prédikátor (1664–1684) és lelkipásztor (1684–† 1710 k.). Uo., 203.

viro clarissimo atque doctissimo domino Johanne Kischio,¹⁶¹ pastore perquam fidelissimo, ibique in diaconatu laboravi annos 8, mensem 1, septimanas 6.

1692. október 29. /p. 311./ Anno 1692 die 29 Octobris Deo auxiliante in eo conjugium cum pudica virgine Maria viri max. venerabilis atque clarissimi Laurentii Hermanni, tunc tempore pastoris Kirchbergensis fidelissimi filia.

1694. március 24. /p. 309./ Anno 1694 nobis filiola Anna Maria die 24 Martii nascitur NagySchenkini.

1698. április 11. /p. 309./ Anno 1698 die 11 Aprilis hora 12 nocturna nascitur filiola nostra nomine Susanna NagySchenkini.

1701. július 22. /p. 272./ Anno 1701. die 22. Julii diem suum solvit vir praeclarus dominus Stephanus Andreae¹⁶² pastor Mariaevallensis fidelissimus. Locum suum implevi ego Johannes Isgen diaconus NagySchenkensis senior.

1701. július 30. /p. 307./ Anno 1701 die 20 Julii a Mariaevalensibus¹⁶³ insignia obtinui, 2 Augusti praesentatus sum, 7 Augusti Schenck vale dixi et 15 Augusti salve Mariaevallem.

1701. augusztus 31. /p. 306./ Anno 1701 GrossSchenck igne fere in totum consumptum est.

1701. október 30. /p. 311./ Anno 1701 die 30 Octobris igne conflagratur fere in totum Mariaevallis.

1701. december 6. /p. 309./ Anno 1701 die 6 Decembris circa horam 7 vespertinam nascitur nobis filiulus nomine Johannes Mariaevalis. Subsequatur eum, Domine, misericordia tua.

1703. december 5. /p. 253./ Anno 1703 die Naemi Johannes Sabannius¹⁶⁴ comes Cibinensis publice ob facinora perpetrata decollatur Cibinii, cum famulo suo Pap János, horrendum et vix simile exemplum auditum.

1706. október 11. /p. 309./ Anno 1706 die 11 Octobris nascitur filiulus noster perdilectus nomine Michael Hyeronimus hora 12 pomeridiana Mariaevalis, hic absolvens annos duos mensem 1, septimanas 9, moritur Mariaevalis anno 1709 die 13 Martii.

1708. május 19. /p. 196./ Anno 1708 die[!] naturae debitum dedit maxime venerabilis atque clarissimus dominus Johannes Kisch Pastor MagniSchenkensis meritissimus, nec

¹⁶¹ Johann Kisch 1636-ban született Szebenben, ugyanott subscribált 1651-ben, Altdorfban (1658) peregrinált, Szebenben volt lektor (1663) és prédikátor (1664–1669), majd Holcmányban (1669–1686), Szentagótán (1686–1688) és Nagysinken (1688–† 1708) lelkipásztor. Uo., 219.

¹⁶² Stefan Andreae Nagysinken született, 1657-ben subscribált Brassóban, Kissinken (1668–?) és Nagysáronson (?–1686) volt prédikátor, majd Morgondán (1686–1701) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 134.

¹⁶³ Morgonda (németül: Mergeln, ma: Merghindeal, RO) falu Nagysinkszékben.

¹⁶⁴ Johann Zabanius 1664-ben született Eperjesen, Enyeden és Szebenben tanult, Tübingenben (1687) peregrinált, a szász provincia jegyzője (1690–1694), Szebenszék bírása (1695), nagyszebeni polgármester (1695–1701), majd királybíró (1697–† 1703), hűtlenség vádjával lefejezték. ZIMMERMANN, 1884, 545–546; SZABÓ–TONK, 1992, 140; SZIRTES, 2015, 42–46.

non Capituli decanus gravissimus. Ecclesiae Schenkensi vocatus [!] et antepositus est vir maxime venerabilis ac clarissimus M. Georgius Hanner,¹⁶⁵ pastor Kisdensis.¹⁶⁶

1708. július 11. /p. 204./ Anno 1708 die 11 Julii tumulatur clarissimus vir dominus M. Johannes Krempe,¹⁶⁷ pastor SzentAgathensis. Supplet locum vir praeclarus dominus Johannes Kellerus,¹⁶⁸ pastor 100collitanus.¹⁶⁹

1709. március 18. /p. 207./ Obiit vir reverendus atque praestantissimus dominus Johannes Müller,¹⁷⁰ pastor Prosdorfensis¹⁷¹ anno 1709 die 18 Martii. Pie defuncto succedit Johannes Binder¹⁷² pastor Fagraschensis.¹⁷³

1709. július 30. /p. 206./ Tumulatur vir praeclarus dominus Georgius Deidricius¹⁷⁴ pastor Brulliensis anno 1709 die 30 Julii. Succedit pro pastore Johannes Reinert,¹⁷⁵ diaconus senior NagySchenkensis.

1712. szeptember 10. /p. 312./ Anno 1712 die 10 Septembris nascitur nobis filiulus dilectus nomine Michael 2-dus.

1718. június 2. /p. 212./ Anno 1718 die 22 Junii pastor¹⁷⁶ Leblekensis¹⁷⁷ primo decolatus et postmodum vulcano combustus ob sodomiam una cum rustico, socio suo qui in [...] hoc tractarunt artificium.

1718. július 11. /p. 229./ Anno 1718 die 11 Julii denata est domina socrus in Mariaevalle. Ibiq̄ honeste terrae mandavimus.

¹⁶⁵ Georg Haner (1672–1740) Segesváron született, ugyanott tanult, Wittenbergben (1691) peregrinált, Segesváron volt rektor (1694–1698) és prédikátor (1698–1701), Apoldon (1701–1706), Szászkézdén (1706–1708), Nagysinken (1708–1713), Medgyesen (1713–1736) és Berethalomban (1736–1740) lelkipásztor, püspök (1736–1740). WAGNER, 1998, 195.

¹⁶⁶ Szászkézd (németül: Keisd, ma: Saschiz, RO) mezőváros Segesvárszékbén.

¹⁶⁷ Johann Krempe Szebenben született, 1676-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron, 1678-ban Szebenben, Wittenbergben, Franekerben, Groningenben, Utrechtben és Leidenben peregrinált, Szebenben volt lektor (1686), rektor (1687–1691) és prédikátor (1691–1692), majd Szászfűfaluban (1692–1698) és Szentágotán (1698–† 1708) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 226.

¹⁶⁸ Johann Keller Szászhalomban született, 1677-ben subscribált Brassóban, Wittenbergben (1679) peregrinált, Jakabfalván (1685–1693) volt prédikátor, Újvárosban (1693–1700), Szászhalomban (1700–1708), Szentágotán (1708–† 1719) lelkipásztor. Uo., 215.

¹⁶⁹ Szászhalom (németül: Hundertbücheln, ma: Movile, RO) falu Nagysinkszékbén.

¹⁷⁰ Johann Müller Szászszentlászlón született, Jénában (1686) peregrinált, Nagysinken (1692–1697) volt prédikátor, majd Prépostfalván (1697–1709) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 246.

¹⁷¹ Prépostfalva (németül: Probstdorf, ma: Stejarişu, RO) falu Nagysinkszékbén.

¹⁷² A nevet rosszul írták, a szóban forgó személy Martin Binder, aki Mártonhegyen született, Nagysinken (?–1704) volt prédikátor, majd Fogarason (1704–1709) és Prépostfalván (1709–1725) lelkipásztor. ARZ, 1990, 33, 116.

¹⁷³ Fogaras (németül: Fogarasch vagy Fugreschmarkt, ma: Făgăraş, RO) mezőváros Fogaras vidéken.

¹⁷⁴ Georg Deidrich Kürpödon született, 1665-ben subscribált Szebenben, Wittenbergben (1670) peregrinált, Szentágotán (1678–1691) volt prédikátor, majd Kisprázmáron (1691–1705) és Brulyában (1705–† 1709) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 157.

¹⁷⁵ Johann Reinert Szászfűfaluban született, Wittenbergben (1699) peregrinált, Nagysinken volt rektor (?–1704) és prédikátor (1704–1709), majd Brulyában (1709–† 1722) lelkipásztor. SZABÓ–TONK, 1992, 145; ArhLKonsEKABSieb OM I. p. 801.

¹⁷⁶ Johann Miller († 1718. július 22.) 1708–1718 között volt Lemneken lelkipásztor. ARZ, 1990, 81.

¹⁷⁷ Lemek (németül: Leblang, ma: Lovnic, RO) falu Kóhalomszékbén.

1718. július 13. /p. 313./ Anno 1718 die 13 Julii tumulatur domina socrus Mariaevallis.
 1720. július 21. /p. 232./ Anno 1720 ipsa 8. Dominica Trinitatis in suggestum accepi
 insperato paroxysmum.
 1724. október 9. /p. 232./ Anno 1724 die 9 Octobris mortem obit clarissimus vir
 dominus Andreas Keszlerus¹⁷⁸ pastor MartiniMontanus fidelissimus.
 1725. június 14. /p. 104./ Anno 1725 die 14 Junii declaratus sum pro decano venerandi
 capituli MagniSchelkensis.
 1725. június 14. /p. 202./ Anno 1725 die 14 Junii factus sum decanus insufficiens.
 1727. augusztus 22. /p. 245./ Anno 1727 die 22 Augusti Schenk Magnum fere in totum
 conflagratum est ingem [!].

9. Ifj. Johann Isgen feljegyzései

1717. augusztus 30. /p. 322./ Anna Maria Agnethleriana¹⁷⁹ baptisata anno 1717 die 30
 Augusti Cibinii.
 1720. /p. 313./ Anno 1720 ego Johannes Isgenius¹⁸⁰ salutavi Cibinium promovenda
 studia, ibique commoratus sum annos 2.
 1722–1725. Anno 1722 salutavi Wittembergenses¹⁸¹ elapsis autem 3 annis, iterum cum
 Deo reversus anno 1725.
 1725. /p. 314./ Eodem anno 1725 rectoratus officium suscepi Szentágotae, laboravi
 4 annos, menses 4 et 3 septimanas.
 1729. március 3. /p. 313./ Anno 1729 die 3 Martii obiit dominus parens circa horam
 3 matutinam.
 1730. május 15. /p. 315./ Anno 1730 ad officium cantoratus Schenkensis vocatus sum,
 mense Maio die 15 suscipio.
 1730. november 25. /p. 315./ Anno 1730 Catharinae die 25. Novembris ad officium
 rectoratus Schenkensis vocatus sum, et ibique commoratus 3 annos.
 1733. november 3. /p. 315./ Anno 1733 die 3 Novembris vocationem ad officium
 pastoratus legitimam a Centumcollitanibus accepi.
 1733. november 10. /p. 315./ Die 10 Novembris ordinatus sum, anno 1733.
 1733. november 19. /p. 316./ Anno 1733 die 19 Novembris praesentatus sum a
 clarissimo domino Schullero¹⁸² pastore ecclesiae Jacobitanae.

¹⁷⁸ Andreas Kessler Nagysinken született, 1663-ban subscribált Brassóban, Altdorfban (1670) peregrinált, Nagysinken volt mester (?–1686) és prédikátor (1686–1692), majd Mártonhegyen (1686–†1724) lelkipásztor. WAGNER, 1998, 216.

¹⁷⁹ Anna Maria Agnethler Daniel Agnethler (lásd 183. jegyzet) nagyszzebeni rektor lánya.

¹⁸⁰ Johann Isgen 1701-ben született Morgondán, Szebenben tanult, Wittenbergben (1722–1725) peregrinált, Szentágotán (1725–1730) volt rektor, Nagysinken volt kántor (1730), rektor (1730–1734), majd Szászhalomban (1734–1750) lelkipásztor. SZABÓ–SZÖGI, 1998, 239.

¹⁸¹ Wittenberg város Szászországban (D).

¹⁸² Michael Schuller Nádpatakon született, Wittenbergben (1693) peregrinált, Nagydisznódon volt mester, Nagysároson (1697–1704) és Nagysinken (1704–1705) prédikátor, majd Báránykúton (1705–1725), illetve Jakabfalván (1725–†1743) lelkipásztor, 1726-tól esperes. WAGNER, 1998, 279.

1733. december 6. /p. 316./ Anno 1733 2-da Adventus me insinuavi.

1734. március 3. /p. 317./ Anno 1734 die 3 Martii in matrimonium duxi virginem Elisabetham amplissimi domini regii iudicis Schenckensis.

1735. január 17. /p. 317./ Anno 1735 nascitur nobis filiulus dilectissimus nomine Johannes Josephus die 17 Januarii circa horam matutinam summo mane, cui Deus benedicat.

1737. szeptember 21. /p. 317./ Anno 1737 nascitur nobis filiulus nomine Michael die 21 Septembris intra horam 2-dam et tertiam matutinam, cui Deus benedicat.

1737. szeptember 22. /p. 317./ Anno 1737 die 22 Septembris obiit post partum dilectissima mea Elisabetha circa horam vespertinam scilicet 9, die 23 sepelitur.

1738. július 23. /p. 318./ Die 23 Julii anno 1738 in matrimonium duxi Annam Mariam virginem clarissimi domini pastoris Girasauensis nomine Daniel Agnethler.¹⁸³

1739. június 13. /p. 319./ Anno 1739 die 13 Junii nascitur nobis e secunda conjuge filiola Anna Maria, cui Deus benedicat.

1740. december 14. /p. 319./ Anno 1740 nascitur nobis filiola mortua die 14. December!

1741. november 5. /p. 319./ Anno /1/741 die 5 Novembris nascitur nobis filiulus Michael Gottlieb dilectissimus, cui Deus ex alto benedicat.

1743. május 21. /p. 312./ Anno /1/743 die 21 Maji obiit clarissimus dominus Michael Schullerus Jacobitanus.

1743. december 14. /p. 321./ Anno 1743 die 14 Decembris nascitur nobis filiola Anna Maria charissima, cui Deus benedicat.

1746. október 8. /p. 322./ Anno 1746 obiit praeclarus dominus Miess,¹⁸⁴ pastor Mariaevallensis die 8 Octobris, supplet locum Michael Berthleffius,¹⁸⁵ diaconus junior Schenckensis.

1745. október 24. /p. 322./ Anno 1745 die 24 Octobris tumulatur clarissimus vir, dominus Stephanus Kesslerus¹⁸⁶ pastor Báránkútensis, supplet locum praeclarus dominus Petrus Sallmen.¹⁸⁷

1746. május 26. /p. 321./ Anno 1746 die 26 Maii nascitur nobis filiola Maria Elisabeth, Deus ipsam secundet. Die 18-va Septembris decessit ex hac vita.

¹⁸³ Daniel Agnethler Nagyszebenben született, ugyanott tanult, Lipcsében (1710) és Wittenbergben (1715) peregrinált, Szebenben (1715–1719) volt rektor, majd Fenyőfálván (1719–†1734) lelkipásztor. SZABÓ-SZÖGI, 1998, 48.

¹⁸⁴ Michael Miess/Mess Nagysinken született, Wittenbergben (1712) peregrinált, Nagysinken volt rektor, prédikátor, majd Morgondán (1731–†1746) lelkipásztor. Uo., 320.

¹⁸⁵ Michael Bertleff (1713–1788) Nagysinken született, Brassóban tanult, Halléban (1735–1736) és Wittenbergben (1738) peregrinált, Brassóban (?–1741) volt rektor, Nagysinken (1741–1746) prédikátor, majd Morgondán (1746–1760) és Báránykúton (1760–1788) lelkipásztor. Uo., 83.

¹⁸⁶ Stefan Kessler Nagysinken született, 1695-ben subscribált Brassóban, Wittenbergben (1700) peregrinált, Nagysinken (1721–1724) volt rektor, majd Nagykapuson (1724–1725) és Báránykúton (1725–†1745) lelkipásztor. SZABÓ-TONK, 1992, 272–273.

¹⁸⁷ Peter Sallmen Szebenben született, Enyeden és Szebenben tanult, Wittenbergben (1716) peregrinált, Szebenben volt lektor és prédikátor (?–1732), majd Apátfálván (1732–1746) és Báránykúton (1746–†1760) lelkipásztor. SZABÓ-SZÖGI, 1998, 393.

1747. április 10. /p. 321./ Anno 1747 die 10 Aprilis tumulatur clarissimus dominus Georgius Capesius¹⁸⁸ fidelissimus affinis.

10. Michael Deidrich feljegyzései

1745. október 22. /p. 359./ Anno 1745 hac die in hanc lucem editus sum ego, Michael Dietrich¹⁸⁹ Cibinii.

1766. január 7. /p. 56./ Anno 1766 moritur vir clarissimus Andreas Schunn,¹⁹⁰ pastor Cibiniensis dignissimus, in summam totius civitatis moerorem, in cujus locum vocatus pastor Heltensis, Martinus Felmerus,¹⁹¹ qui uno expleto anno quoque decessit 1767.

1767. április 23. /p. 169./ Anno 1767 dominus Christianus Ziegler¹⁹² pastor hactenus Schellenbergis, eligitur in pastorem Cibinensem in locum domini Felmeri.

1767. szeptember 21. /p. 327./ Die hac in locum defuncti Georgii Fabricii de Herrmansfeld¹⁹³ pastor Insulanus eligitur archidiaconus Cibinensis Daniel Filtsch.¹⁹⁴

1768. ... 27. /p. 174./ Anno 1768 die 27. mensis [...] in matrimonium duxi ego Michael Dietrich virginem clarissimi domini Johannis Isgenii, pastoris Centumcollitani nominata Maria Elisabetha.

1768. február 10. /p. 92./ Anno 1768 moritur consul provincialis dominus Jacobus Hutter.¹⁹⁵

¹⁸⁸ Georg Capesius Szénaverősen született, Wittenbergben (1700–1701) peregrinált, Nagysinken (?–1713) volt rektor, majd Újvároson (1713–1725) és Prépostfalván (1725–†1747) lelkipásztor. SZABÓ–TONK, 1992, 88; ARZ, 1990, 106, 116.

¹⁸⁹ Michael Dietrich (1745–1794 u.) szebeni polgár, a királyi adószedő titkára (1772–1775), majd adóügyi biztos (1775–?). Életrajzát kizárólag jelen kalendárium feljegyzéseiből ismerjük.

¹⁹⁰ Andreas Schunn 1722-ben született Szebenben, szülővárosában tanult, Jénában (1744) és Halléban (1747) peregrinált, Szebenben volt rektor (1750–1758) és prédikátor (1758–1759), majd Medgyesen (1759–1762) és Szebenben (1762–†1766) lelkipásztor. SZABÓ–SZÖGI, 1998, 414.

¹⁹¹ Martin Felmeri 1720-ban született Szebenben, Halléban (1740) és Bécsben (1741) peregrinált, Szebenben volt lektor (1744–1750), prédikátor (1750–1756) és rektor (1756–1763), majd Nagydisznódon (1763–1766) és Szebenben (1766–1767) lelkipásztor. Uo., 165.

¹⁹² Christian Ziegler 1709-ben született Szebenben, Jénában (1730) peregrinált, Szebenben volt lektor (1733–1736), ispotálypredikátor (1736–1737) és rektor (1737–1746), majd Sellenberken (1746–1767) és Szebenben (1767–1771) lelkipásztor. Uo., 516.

¹⁹³ Georg Fabritius 1690-ben született Szebenben, 1708-ban subscribált ugyanott, Halléban (1710) és Lipcsében (1712) peregrinált, Szebenben volt lektor (?–1718) és prédikátor (1718–1723), majd Szászdályán (1723–1728), Nagcsürön (1728–1742) és Keresztényszigeten (1742–†1767) lelkipásztor. Uo., 158.

¹⁹⁴ Daniel Filtsch 1730-ban született Szebenben, Jénában (1750) peregrinált, Szebenben tanított (1754–1767), majd ugyanott prédikátor (1767), Keresztényszigeten (1767–1772) és Szebenben (1772–†1793) lelkipásztor. Uo., 168.

¹⁹⁵ Jakob Hutter 1708-ban született Szerdahelyen, Halléban (1728–1732) peregrinált, 1732-ben orvosdoktorrá avatták, tábori orvos (1732–1734), majd 1734-től gyakorló orvos Szebenben, Szeben polgármestere (1766–†1768). ZIMMERMANN, 1884, 552; SZABÓ–SZÖGI, 1998, 233.

1768. december 13. /p. 413/. Hac die 1768 dominus Samuel nobilis de Bausnern¹⁹⁶ installatus et comes et iudex regius Cibiniensis, consule Samuele de Vest,¹⁹⁷ et iudice sedis Bartholomaeo de Bausnern.¹⁹⁸

1769. március 9. /p. 122./ Hac die anno 1769 moritur consul Cibiniensis, Samuel de Vest, primus pontificiis addictus, cum non ultra quatuor menses hoc officio esset functus.

1769. március 10. /p. 123./ Hac die moritur excellentissimus dominus Bornemissa! liber baro de Kászon¹⁹⁹ regius thesaurarius. 1769.

1769. március 22. /p. 135./ Domini Graeser²⁰⁰ et de Harteneck²⁰¹ (utrique convertitae) fiunt magistratuales, ille hactenus secretariatus judicialis adjunctus, hic iudex forensis minor, 1769. Quos sequitur Ofner, teuto quondam, limitaneorum hactenus centurio.

1769. március 24. /p. 137./ Hac die dominus ab Adlershaus,²⁰² senator, primique comitis catholici²⁰³ filius, eodem religioni addictus moritur 1769.

1769. április 19. /p. 174./ Anno 1769 nascitur nobis filiulus 1-mus mensis 19 Aprilis circa horam 10, cujus nomen erat Michael Gottlieb.

1770. február /p. 81./ In diesen Monath wird Herr Doktor Seiverth²⁰⁴ Notarius zur Bürgermeister erwehlet, nachdem die im vorigen Jahr 1769 auch Herrn Filtsch²⁰⁵ Senatorem gefallene Wahl nicht confirmiert worden. Herr D. Seiverth wird auch nicht confirmiert weil Herr von Honnamon²⁰⁶ Catholicus von Wien herein als BürgerMeister geschicket worden.

¹⁹⁶ Samuel von Baußner Szebenben született, Leidenben (1733) peregrinált, Szebenben volt jegyző (1747–1753), majd királybíró (1768–1774), 1780-ban halt meg. ZIMMERMANN, 1884, 550–552; SZABÓ–SZÖGI, 1998, 74.

¹⁹⁷ Samuel Vest Szebenzék bírása (1752–1768), majd Szeben polgármestere (1768–† 1769) volt. ZIMMERMANN, 1884, 550–552.

¹⁹⁸ Bartholomäus Bausner 1698-ban született Szentertzébeten, Szebenben tanult, Halléban (1723) és Jénában (1724) peregrinált, Szebenben volt törvényszéki írnok, szolgabíró, városkapitány (1750–1754), székbíró (1768–1770), majd szenátor (1771–† 1774). ZIMMERMANN, 1884, 550–551; SZABÓ–SZÖGI, 1998, 74; .

¹⁹⁹ Kászoni Bornemissza Ignác (1707–1769) Bornemissza János és Bodoni Kata fia, guberniumi tanácsos és kincstartó. RETTEGI, 1970, 501.

²⁰⁰ Daniel Gräser Szebenzék bírása (1777–1781) volt. ZIMMERMANN, 1884, 553.

²⁰¹ Johann Lambert Sachs von Harteneck (1729–1774) Johann Hermann fia, felesége Anna Barbara Göckel, 1769 táján katolizált, és így lett a magisztrátus tagja. ZIMMERMANN, 1884, 470.

²⁰² Valószínűleg Andreas Waldhütter von Adlershausen (1710–1769) Szebenben született, Lipcsében (1735–1736) peregrinált, Szebenben volt tisztviselő, majd városkapitány (1759–1765). ZIMMERMANN, 1884, 551; SZABÓ–SZÖGI, 1998, 496.

²⁰³ Stefan Waldhütter von Adlershausen Lipcsében (1703) peregrinált, Szebenben töltött be különböző hivatalokat, időközben római katolikus hitre tért, székbíró (1739–1740), polgármester (1740–1745), majd királybíró (1745–† 1761). ZIMMERMANN, 1884, 550–551; SZABÓ–SZÖGI, 1998, 496.

²⁰⁴ Michael Seivert 1721-ben született Szebenben, Halléban (1741–1743) peregrinált, 1743-ban orvosdoktorrá avatták, Szebenben működött orvosként, a város notáriusa (1763–1773), majd a szék bírása (1773–† 1776). ZIMMERMANN, 1884, 551–552; SZABÓ–SZÖGI, 1998, 422.

²⁰⁵ Valószínűleg azzal a Johann Filtschcel azonos, aki 1770–1772 között volt Szebenzék bírása. ZIMMERMANN, 1884, 552.

²⁰⁶ Johann Georg von Honnamonn Szeben polgármestere (1770–1776) volt. ZIMMERMANN, 1884, 552.

1770. február 22. /p. 104./ Anno 1770 fährt Baron von Bruckenthal²⁰⁷ als Commissarius Regius in einem mit 6 prächtig ausgeputzten Galla Wagen in paradierung der Garnison und Begleitung Gubernials- und Magistratsperson aufs Landhaus.

1770. április 2. /p. 148./ 1770 Fängt der lector 3-tius der bisher mit lectore 2-do in den Catechisation mit den Bedienten auf dem Knechtsgeländer abgewechselt, und auf Verordnung des diesmaligen Pastoris Cibiniensis Christiani Ziegler, die Kinderlehre mit den kleinn Prädigenen, welche wegen starcken Anwachsens unter den Frühprediger, earum ordinatio nämlich unter ihn getheilet worden sein. Novum onus scholasticum munere decrescente!

1770. május 28. /p. 205./ Daniel Kloesz,²⁰⁸ pastoris Mercuriensis vicarius in pastorem Seidensem²⁰⁹ ducitur 1770.

1770. június 6. /p. 216./ 1770 ist in dem Catholischen Weysenhaus von Hermanstadt der grundstein zur Kirche von damalig Comandierenden Generals Graf O'Donell²¹⁰ in Beyseyen des Catholisches Bischofs,²¹¹ Generals von Rosenfeld²¹² und Baron von Bruckenthal besehen und den 17-ten dieses Monats erst von ebendenselben in Beyseyen des Bischofs und grafen Clari²¹³ Kammerpräsidenten gelegt worden, nachmittags gleich 5 und 6 Uhr.

1770. június 7. /p. 217./ 1770 flüchtet sich der Fürst aus der Wallachey wegen der dortigen Unruhen nach Siebenbürgen und hält sich in Hermannstadt auf. *Brankovan*.²¹⁴

²⁰⁷ Michael von Brukenenthal (1716–1773) Lipscsében peregrinált (1736), Újegyház királybírája, Fogaras kapitánya és a Continua Tábla elnöke volt. SZABÓ–SZÖGI, 1998, 108.

²⁰⁸ Daniel Kloesz Szebenben született, Tübingenben peregrinált, Szerdahelyen (?–1770) volt prédikátor, majd Zsidvén (1770–†1776) lelkipásztor. Uo., 268.

²⁰⁹ Zsidve (németül: Seiden, ma: Jidvei, RO) falu Küküllő vármegyében.

²¹⁰ Karl O'Donell (1715–1770) Írországból született, családjá a Habsburg Birodalomba menekült, katonai pályára lépett, 1760-tól lovassági tábornok, 1764-től császári és királyi titkos tanácsos, 1765–1768 között a lovasság főfelügyelője, 1768–1770 között Erdély gubernátora. <https://www.deutsche-biographie.de/sfz72839.html#adbcontent>. (Utolsó letöltés: 2023. július 25.)

²¹¹ Bajtay Antal (1717–1775) 1733-ban lépett be a piarista rendbe, Pesten, Nyitrán, Privigyén és Rómában (1736–1741) tanult, a Barberini családnál nevelő (1741–1745), a pesti gimnáziumban (1747–1750), a bécsi Theresianumban (1750–1752) és a pécsi szemináriumban (1752–1754) tanított, Bécsben a trónörökös nevelője volt. Piarista tartományfőnök (1754–1757), erdélyi megyéspüspök (1760–1771) és pozsonyi prépost (1760–1773). MaMűL I, 167.

²¹² Johann Friedrich Czekelius von Rosenfeld (1713–1789) Lipscsében (1734) peregrinált, Szebenben különböző városi tisztségeket töltött be, polgármester (1777–1781), majd császári és királyi asztalnok. SZABÓ–SZÖGI, 1998, 385–386.

²¹³ Leopold von Clary und Aldringen (1736–1800) cseh főnemes, tanulmányai után több udvari tisztséget töltött be, kormánytanácsos (1763–1767), belső titkos tanácsos (1767–1800), erdélyi kincstartó (1770–1772), cseh alkancellár (1776–1780), bírósági elnök (1781–1797), majd igazságügyminiszter (1797–1800). https://de.wikipedia.org/wiki/Leopold_von_Clary_und_Aldringen. (Utolsó letöltés: 2023. július 30.)

²¹⁴ A dőlt betűvel szedett rész utólagos bejegyzés; nehezen értelmezhető, ugyanis 1770 júniusában Manole Giani Ruset volt, Havasalföld uralkodója, aki júniusban elmenekült ugyan, de nem Szebenbe, hanem Buzăuba. Ha a Brâncoveanu család valamelyik tagjára gondolt a bejegyző, akkor csakis Manolachéról lehet szó, aki ekkor 22 éves, a 19. század elején több ízben Craiova bánja, de ekkor még nem töltött be semmiféle tisztséget. MISCHEVCA, 2003, 737.

1770. június 30. /p. 240./ Anno 1770 wird zu Hammersdorf bey Hermannstadt durch eine Commissione [!] tripliciter mixta, nemlich Guberniali, Thesaurariali und Magistratuali, der Kämmer Zehenden dem Herrmanstädter Magistrat abgenommen und der Kayserin Königin übergeben.

1770. július 4. /p. 245./ Hoc die anno 1770 dominus de Honnemann, catholicus, ut consul domum ducitur.

1770. augusztus 12. /p. 174./ Anno 1770 die 12 Augusti obiit filiulus noster Michael Gottlieb.

1770. augusztus 23. /p. 296./ Anno 1770 copulatur Samuel de Bausnern, Nationis Saxonicae comes, cum Leonhardiana²¹⁵ vidua²¹⁶ privatim.

1770. december 15. /p. 416./ Hac die 1770 condemnat praeside episcopo forum productionale privilegium Gabriele-Bathoreanum²¹⁷ quod fuit hactenus validum per 158 annorum decursum, et ut pactum, non merum seu simplex, sed conditionatum seu pactum, firmum manere debet, vi principiorum legis naturae, idemque forum fundum Saxonicum pro regio seu fiscali declarat. (falsissima)

1770. december 17. /p. 418./ Hac die anno 1770 vale dicit Gubernio praeses ejus, dux comes Odonel.²¹⁸

1771. január 7. /p. 56./ Anno 1771 nundinae Cibinienses, ob contagionis malum non celebrantur.

1771. március 2. /p. 115./ Hac die anno 1771 dominus Filtsch, senator aerariique ecclesiastici curator et neoelectus et confirmatus Sedis Cibiniensis iudex e curia a Senatu interiori exteriorique domum comitatus. Eodem die moritur archidiaconus Johannes Georgius Kessler,²¹⁹ sepeliturque die hujus mensis 4-ta in templo majori.

1771. május 1. /p. 178./ Anno 1771 dominus comes d'Auersperg,²²⁰ novus Gubernii praeses, Cibinium solemnissime ingreditur.

1771. május 1. /p. 174./ Anno 1771 die 1 Maii nascitur nobis filiola Maria Elisabetha circa horam 2-dam postmeridianam. Altissimus Deus benedicat. Testibus: Agnetha Dietrich, Dorothea Svartz, Johannes Haupt.

1771. július 2. /p. 243./ Anno 1771 festo Visitationis Mariae inauguratur templum Papistarum orphanorum ante portam civium in fronte viae erectum sub instrumentorum tam pacis quam belli sonitu.

²¹⁵ Martin Friedrich Leonhard Szebenben született, Tübingenben (1724) peregrinált, Szebenben volt hivatalnok, az 1744-es nemesi felkelés idején őrnagyi rangban szolgált, 1746-ben Görlicznél elesett. SZABÓ-SZÖGI, 1998, 298.

²¹⁶ Valószínűleg Anna Maria Fabritius (1721–1791). <https://www.geni.com/people/Anna-Maria-Bausner-Edle-von-Bauszner/6000000129482562868>. (Utolsó letöltés: 2023. július 30.)

²¹⁷ A Privilegium Bathoreanum visszaadta az erdélyi szász lelkészeknek szolgálati helyük tizedének háromnegyedét. EOE VI, 254–255.

²¹⁸ Karl O'Donell – lásd 210. jegyzet.

²¹⁹ Johann Georg Kessler Szebenben született, Szebenben volt lektor (?–1763) és prédikátor (1763–1771). ArhLKonsEKABSieb OM II. p. 75.

²²⁰ Joseph Auersperg (1723–1806) Johann Adam Siegfried és Anna Maria Giovanelli fia, Erdély gubernátora. RETTEGI, 1970, 491.

1771. július 14. /p. 255./ Anno 1771 hat es vom 14–19-ten Julii in einem Stück fort so starck geregnet, bey Hermannstadt besonders, und ist eine solche Überschwemmung von gebirge her geworden, daß die ganze Stadt unter Wasser gerathen, die Brücken weg gerissen, die Teiche übergangen waren und Gerten verschlemmet worden.

1771. október 9. /p. 346./ Anno 1771 eligitur in locum defuncti domini Stollmann²²¹ pro pastore Kertzensi²²² Andreas Büsch,²²³ Gymnasii Cibinensis collaborator II.

1771. november 5. /p. 375./ Anno 1771 hac die Andreas Büsch, Gymnasii Cibinensis secundus hactenus collaborator ducitur Kertzinum qua pastor novus.

1771. november 19. /p. 389./ Anno 1771 hac die in locum domini Martini Hedgyesch²²⁴ qui ecclesiae Hammersdorfensi per 43 annos praefuit, eligitur Johannes Seivert²²⁵ archidiaconus Cibinensis.

1772. január 22. /p. 71./ Diesen Tag /1/772 wird der sehr grosse Disput, welchen die Catholiken unserer Evangelischen Nation wegen der Stadtpfarrwahl machten, auf hohen Kayserlichen Befehl genedigi/s/t den Sachsen ihre freye Wahl gelassen, und nach einer etlich Monath vacanten Stattpfarstelle in locum defuncti domini Christiani Czigler herr Matthias Lang²²⁶ Pastor Sabesiensis erwehlet.

1772. január 29/30. /p. 79./ Die 29 Januarii fällt die Wahl, welche Herr Lang als Mülbächer Pfarrer nicht an hatt wollen nehmen, auf Herrn Daniel Filtsch gewesener [!] Pfarrer in GrossAu und wird die 4 Februarii in der Hermannstätter grossen Kirche instalirt anno 1772.

1772. november 1. /p. 371./ Hac die 1772 vocatus sum amanuensis ad regium perceptorem Andream de Herrmansfeldt²²⁷ Cibinii cum rft. 50 pro salario.

1773. március 18. /p. 174–175./ Anno 1773 die 18-va Martii nascitur nobis filiola Anna Maria circa horam 11-mam meridianam successerunt praeclarus dominus Samuel Schimertli²²⁸ sacrosanctae theologiae candidatus, Susanna consors plurimum reverendi

²²¹ Andreas Stollmann Szebenben volt kántor (?–1758), majd Kercen (1758–†1771) lelkipásztor. ARZ, 1990, 67.

²²² Kerc (németül: Kertz, ma: Cârța, RO) falu Szebenszékben.

²²³ Andreas Büsch Szebenben volt kollaborátor (?–1771), majd Kercen (1771–†1790) lelkipásztor. ARZ, 1990, 67.

²²⁴ Martin Hedgyes Szebenben született, ugyanott volt rektor (?–1720), majd Kolozsváron (1720–1728) és Szentersébeten (1728–†1771) lelkipásztor. Uo., 68, 49.

²²⁵ Johann Seivert Szebenben volt prédikátor (?–1771), majd Szentersébeten (1771–†1785) lelkipásztor. Uo., 49.

²²⁶ Matthias Lang Szászsebesen született, Jénában (1736) volt prédikátor, a szebeni gimnáziumban tanított (1737–1746), ugyanott lett prédikátor (1746–1756), majd Kelneken (1756–1757) és Szászsebesen (1757–†1781) lelkipásztor. SZABÓ–SZÖGI, 1998, 290.

²²⁷ Johann Andreas Fabricius von Hermansfeld (1726–?), Paul, szebeni kereskedő fia. <https://www.geni.com/people/Johann-Andreas-Fabritius-von-Hermansfeld/6000000129483865833>. (Utolsó letöltés: 2023. július 30.)

²²⁸ Samuel Schimert Wittenbergben (1769) és Lipcsében (1770) peregrinált, Szebenben volt lektor és prédikátor (?–1785), majd Hermányban (1785–†1789) lelkipásztor. SZABÓ–SZÖGI, 1998, 401.

domini Thomae Filtsch,²²⁹ diaconi vespertini et Anna Maria virgo, soror praeclari domini Petri Mogjesch²³⁰ pastoris Omlácensis. [!].

1773. március 26. /p. 139./ Anno 1773 Fiel ein starcker Schnee, welcher 1 und ½ Ellen dicke war, und nur den 2-ten Aprill etwas anfang zu schmelzen, nach dem er durch seine schwehre einige Hausser, 5 Scheurn bey Hermannstadt und sehr viele Baume gebrochen hatte.

1773. május 1. /p. 178./ Idem /Comes d'Auersperg/ solennissime educitur.

1773. május 28. /p. 205./ Anno /1/773 wird Hermanstadt mit der ankunft Ihre Römischer Majestaet Josephi Benedicti Augusti beehret um ¼ 4 nachmittag, welcher der all erste christliche Kayser, so iemahln in Siebenbürgen gewesen.

1773. július 1. /p. 242./ 1773 gebe Seiner Maiestätt das Memorial wegen erlaßung des Quartiers ein.

1773. július 11. /p. 205./ Eodem Anno die 11 Julii um ¼ auf 6 in der Früh haben Seine Kayserliche Majestaet dero RückReise durch Polen und Preussen nach Wien angestetten, der Herr sende seinen heiligen Engel ihm, ihn zu begleiten.

1773. augusztus 14. /p. 287./ Hac die Anno 1773 qua commembrum communitatis Cibinensis adnumeratus sum.

1775. június /p. 371./ Diebus Junii /1/775 *pro*²³¹ commissarium [!] rectificatorium denominatus sum.

1775. augusztus 17. /p. 290./ Hac die Anno 1775 ad officium comissariatum rectificationum vocatus sum.

1776. március 15. /p. 175./ Anno /1/776 die 15-ta Martii nascitur nobis filiulus Josephus Bengjamin [!] circa horam octavam et novam vespertinam, successerunt Martinus Czíkeli panifex et Andreas Olert chirurgus, Sophia consors domini Rösleris scribae exactoralis.

1792. március 9. /p. 175./ Den 9-ten Mártz/1/792 stirbt unsre liebste Tochter Anna Maria, an einem vom Michaeli /1/791 angefangenen Hectikálfieber, und hinterläß uns einen unheilbarn Schmerz.

1794. január 29. /p. 79./ Den 24-ten December 1793 stirbt Herr Stadtpfarrer Daniel Filtsch. Ein mann, dessen Verdienste bey dem gesamten Clerus nie sterben werden: und wird in seine Stelle den 22-ten Januar 1794 Herr Martin Simonis,²³² Pfarrer von Neudorf²³³ zum Hermanstädter Stadt-Pfarrer erwählt.

²²⁹ Thomas Filtsch 1740-ben született Nagyszebenben, Erlangenben (1760) és Jénában (1761) peregrinált, Szebenben volt lektor (1764–1768) és prédikátor (1768–1773), majd Kiscsűrön (1773–1781) és Szeliindeken (1781–†1790) lelkipásztor. Uo., 170.

²³⁰ Peter Mogesch/Magesch Szebenben született, Halléban (1738) és Jénában (1739) peregrinált, Szebenben volt lektor (1746–1749) és prédikátor (1749–1753), majd Omláson (1753–†1787) lelkipásztor. Uo., 327.

²³¹ A dőlt betűvel szedett rész utólagos bejegyzés.

²³² Martin Simonis 1732-ben született Szebenben, Erlangenben (1760) peregrinált, Szebenben volt lektor (1763–1767) és rektor (1767–1772), majd Szászújfaluban (1772–1794) és Szebenben (1794–†1805) lelkipásztor. SZABÓ–SZÖGI, 1998, 428.

²³³ Szászújfaló (németül: Neudorf bei Hermannstadt, ma: Nou, RO) falu Szebenszékben.

Rövidítések és irodalomjegyzék

- ArhLKonsEKABSieb Archiv des Landeskonsistorium der Evangelischen Kirche A. B. in Siebenbürgen (A Román Nemzeti Levéltár Szeben Megyei Igazgatósága őrizetében)
OM I. Ordinationsmartikel I. 1573–1743
OM II. Ordinationsmatrikel II. 1743–1810
- RAKFK A Román Akadémia Kolozsvári Fiókjának Könyvtára (*Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române*)
- *
- ALBU
2002 Ioan ALBU: *Inscripții der Stadt Hermannstadt aus dem Mittelalter und der Frühen Neuzeit*, Hermannstadt, Hora Verlag, 2002.
- ARZ
1990 Gustav ARZ: *Die Pfarrer der evangelischen Gemeinden A.B. in der Rumänischen Volksrepublik von der Reformation bis zur Gegenwart*, In: *Siebenbürgische Familienforschung* 7. (1990) 2. sz. 49–82.
- BÁNDI
2021 BÁNDI András: *Egy Szebenben őrzött, 1579-es Eber-kalendárium feljegyzései*, In: *Lymbus. Magyarságtudományi Forrásközlemények*, 19. (2021) 277–296.
- BENDA
1982 *Magyarország történeti kronológiája II, 1526–1848*, szerk. BENDA Kálmán, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.
- BEȘLIU MUNTEANU
2006 Petre BEȘLIU MUNTEANU: *Primăria veche din Sibiu – casa, oamenii, muzeul*, Sibiu, Muzeul Național Brukenthal, 2006.
- BRUSANOWSKI
2007 Paul BRUSANOWSKI: *Pagini din istoria bisericească a Sibiuului medieval*, Cluj, Presa Universitară Clujeană, 2007.
- EBER
1559 Paul EBER, *Calendarium historicum*, Vitebergae, haeredes Georgii Rhau, 1559. VD16 E 18.

- EOE
VI
Erdélyi Országgyűlési Emlékek, VI, 1608–1614, kiad. SZILÁGYI Sándor, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1880.
- FENEȘAN–GÜNDISCH
1974
Costin FENEȘAN – Konrad G. GÜNDISCH: *Informații privind istoria Transilvaniei (sec XVI–XVII.) în calendarele lui Eber*, In: *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj* 17. (1974) 79–97.
- JAKÓ
1976
JAKÓ Zsigmond: *A Cipariu-könyvtár kialakulása és története*, In: Uő: *Írás, könyv, értelmiség*, Bukarest, Kriterion, 1976, 257–283.
- KONCZ
1905
KONCZ József: *Göcsi Máté a marosvásárhelyi ev. refegyház-község legelső papja (1552–1585) és az erdélyi ev. református állam harmadik püspöke (1579–1585)*, Marosvásárhely, Benkő László Kollégiumi Nyomdája, 1905.
- MaMtÜL
I–XIII
Magyar Művelődéstörténeti lexikon, középkor és kora újkor, I–XIII, szerk. KÖSZEGHY Péter, Budapest, Balassi Kiadó, 2003–2012.
- MÉL
I–II
Magyar életrajzi lexikon, I–II, szerk. KENYERES Ágnes, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967–1982.
- MISCHEVCA
2003
Vlad I. MISCHEVCA: *Un domn fanariot mai puțin cunoscut: Emanuel Giani-Rosetti (Manole Ruset), 1715–1794*, In: *Închinare lui Perte Ș. Năsturel la 80 de ani*, ed. Paul CÂNDEA – Ionel CERNOVODEANU – Gheorghe LAZĂR, Brăila, Muzeul Brăilei – Editura Istros, 2003, 773–745.
- MONOK–ÖTVÖS–VERÓK
2004
MONOK István – ÖTVÖS Péter – VERÓK Attila: *Erdélyi könyvesházak IV/1. Lesestoffe der siebenbürger sachsen*, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004. (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 16/4.1.)
- Ősz
2016
Ősz Sándor Előd: *Tordai Sándor András erdélyi református püspök két könyvéről*, In: *In via eruditionis. Tanulmányok a 70 éves Imre Mihály tiszteletére*, szerk. BITSKEY István – FAZAKAS Gergely Tamás – LUFFY Katalin – SZÁRAZ Orsolya, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2016, 315–324.

- PAKUCS–WILLCOCKS
2018
PAKUCS–WILLCOCKS Mária: *Sibiul veacului al XVI-lea. Rânduirea unui oraș transilvănean*, București, Humanitas, 2018.
- RAȚIU
1915
Ioan RAȚIU: *Ioan Micu Moldovan (1833–1915). Notițe biografice*, In: *Unirea* 15. (1915) 93–117.
- RETTEGI
1970
RETTEGI György: *Emlékezetre méltó dolgok*, kiad. JAKÓ Zsigmond, Bukarest, Kriterion, 1970.
- SCHULLER
1848
Johann Karl SCHULLER: *Handschriftliche Vermerkungen aus Kalendern des sechszehnten und siebzehnten Jahrhunderts*, In: *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, 3. (1848) 348–386.
- SZABÓ–SZÖGI
1998
SZABÓ Miklós – SZÖGI László: *Erdélyi peregrinusok. Erdélyi diákok európai egyetemeken 1701–1849*, Marosvásárhely, Mentor, 1998.
- SZABÓ–TONK
1992
SZABÓ Miklós – TONK Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521–1700*, Szeged, József Attila Tudományegyetem, 1992.
- SZIRTES
2015
SZIRTES Zsófia: *Az erdélyi szászság érdekérvényesítése az átmeneti időszakban (1690–1711)*, Doktori értekezés, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2015.
- WAGNER
1998
Ernst WAGNER: *Die Pfarrer und Lehrer der Evangelischen Kirche A. B. In Siebenbürgen*, Köln–Weimar–Wien, Böhlau Verlag, 1998.
- WIEN–ARMGART
2019
Sinodalprotokolle der Superintendentur Birtihalm, I, ed. Ulrich A. WIEN – Martin ARMGART, Hermannstadt, Honterus Verlag, 2019.
- ZIMMERMANN
1883
Franz ZIMMERMANN: *Die innere und äusere Rath Hermannstads zur Zeit Karls VI*, In: *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, 17. (1883) 2. sz. 347–485.
- ZIMMERMANN
1884
Franz ZIMMERMANN: *Chronologische Tafel der Hermannstädter Plebane, Oberamnte und Notare*, In: *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, 19. (1884) 3. sz. 529–578.